

Ազգ

20 Հունիս 2018 Որբու 28(5527)

Արժանադասվության հարց

Ռուսական 102-րդ բազայի՝ Շիրակի մարզի Փանիկ գյուղում անստաբիլ եւ առանց բնակչությանը տեղյակ դառնալու անցկացրած զորավարությունների վերաբերյալ երեկ առավոտյան կառավարության նիստի ժամանակ վարչապետ Նիկոլ Փաշինյանի հնչեցրած կոչոս գնահատականին երեկ երեկոյան արդեն արձագանքել էին ռուսական ՉԼՄ-ները՝ արթն բնույթի սղառնալիքներ հնչեցնելով Հայաստանի հասցեին: ՀՀԿ փոխնախագահ, Ազգային ժողովի արտաքին հարաբերությունների հանձնաժողովի նախագահ Արմեն Ասոսյանի կարծիքով՝ վարչապետի կողմից դրանք չէր թեժացնել իրավիճակը, քանի որ ռուսական բազայից արդեն ներողություն հնչել էր: «Մի կաթիլ մեղր չհառնա հարցը, փորձե՛ք արագ, դիվանագիտական խողովակներով սառեցնել այս վսանգավոր գործընթացը», գրել է նա իր ՖԲ էջում: Դա ճիշտ է, մյուս կողմից ավելի ճիշտ է, որ դեռության արժանադասվության հարց կա այստեղ: **Մ.Խ.**

ՀԱՍԱՐԿԱԿԱՆ-ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ՎԵՐԼՈՒԹՅԱԿԱՆ ՀԱՐԱԹԱԹԵՐԹ

Օրերի շեժ

Ազգային եկեղեցին կարիք ունի պաշտպանության

Ոչ միայն մեկնաբանման, այլև օրենքի ներկայացման առումով անճիշտ էին վարչապետ Նիկոլ Փաշինյանի մի քանի անգամ կրկնած հայտարարությունները վերջին շաբաթներին Սայր աթոռում եւ այլուր Վեհափառ հայրապետի դեմ կատարված հակաօրինական եւ հակակառնական ցույցերի ու գործողությունների առթիվ: Ճիշտ է, որ Հայաստանում «Կրոնական կազմակերպություններն անջատ են դրսևորվում», ինչպես արձանագրված է Սահմանադրության 17-րդ հոդվածի 2-րդ կետում, սակայն հենց հաջորդ՝ 18-րդ հոդվածում, առանձնացնելով Հայ եկեղեցին «Կրոնական կազմակերպություններից», Սահմանադրությունը բաց հստակ կերպով «ձանաչում է Հայաստանյայց առաքելական սուրբ եկեղեցուն՝ որդես ազգային եկեղեցուն բացառիկ առաքելությանը՝ հայ ժողովրդի հոգևոր կյանքում, նրա ազգային մշակույթի զարգացման եւ ազգային ինքնությանը պահպանման գործում»: (Ընդգծումները իմն են: **Հ.Ա.**): Հետևաբար, օրենքի կամայական եւ խիստ մասնակի մեկնաբանություն է վարչապետի ուղղումը, թե դեռությանը չի վերաբերում սահմանազանց ցուցարարությունը վեհաբանի դիմաց եւ դիվանասան ներսում:

Ձեռները վանալու այդ կեցվածքը ունի իր անունը կրոնական գրականության մեջ, որը եւ չեն ուզում այստեղ նեղել, սակայն ցանկանում են ընդգծել մեկ այլ՝ բաց ավելի կարեւոր եւ համաձայնակալին իրավունք, որին էլ մեր Սահմանադրությունը, էլ Հայաստանի Հանրապետության ստորագրած միջազգային դաշմանագրերը անդրադարձնում են անընդհատ՝ մարդու իրավունքներ, որոնք բնականաբար վերաբերում են նաեւ Վեհափառ Հայրապետին: Այդ իրավունքներից առաջինը, ըստ մեր Սահմանադրության, «Մարդու արժանադասվությունն անխախտելի է» սկզբունքն է (հոդ. 23): Իսկ հիշենք, թե անցնող օրերին արժանադասվության ֆանի ոճնահարումներ կատարվեցին Վեհափառի դեմ, հրապարակային գրադարությունների, վարկաբեկիչ արտահայտությունների, հայիոյանների, անվանակոչությունների ինչպիսի՞ հեղեղ թափվեց նրա դեմ, փորձելով նսեմացնել ոչ միայն անձին, այս դարազայում՝ Հայ եկեղեցուն դեռ, այլ նույնիմե Հայ եկեղեցուն, միջոց առնալու օրերին ոգևորության վերելք աղանդավորական կազմակերպությունների:

Այս առնչությամբ, մարդու իրավունքների հարցով, կարելի է չմասնանշել նաեւ Հանրապետության նախագահ Արմեն Սարգսյանի՝ զոնե առեւտույթ չեզոք կեցվածքը, ազդու միջամտության բացակայությունը նրա կողմից: Մինչդեռ նա է հանդիսանում Սահմանադրության գլխավոր դիտարարը: Էլ չեն խոսում մարդու իրավունքների դաշմանակալ սահմանադրական գործառնությունների չկատարման մասին. ինչ անենք, որ Վեհափառը բողոք չէր ներկայացրել նրա գրասենյակին. նրա դաշմանակալությունն էր բարոյական դաշմանության ճակ առնել Վեհափառին, ինչպես յուրաքանչյուր ֆաղափառ:

Իսկ ինչ վերաբերում է ֆիզիկական դաշմանությանը, աղա այդ օրերին երեւի ոչ ոք չհիշեց, որ Վեհափառը ունի, ինչպես դեռական բարձրաստիճան մի քանի անձնավորություններ, անձեռնմխելիության իրավունք եւ դեռ էլ դաշմանակալ լինի ԱՄՆ-ի կողմից: Պարտականություն, որը վերջինս կատարեց միայն վերջին ծայրահեղ լարված դրոյին:

Օրենքի հաջորդ ոճնահարումն ուղղված էր սեփականության իրավունքին: Սայր աթոռի ու նրա ունեցած կալվածքների սեփականաշեռը անուշտ Վեհափառը չէ, բայց նա է ավանդադասը, հետևաբար՝ իրավաբանական շեռը դրանց: Մինչդեռ ցուցարարները իրավաբանական շիռը կամին հակառակ համարձակվեցին մուս գործել Սայր աթոռ՝ վեհաբան ու դիվանասուն, որոնք դաշմանակալ ղեկ է լինելին օրենքով՝ որդես մասնավոր սարած: Թող որ Սայր սաճարի քաղաքակր, որը համարվում է հանրային սարած, նույնպես ունի առանձին կարգավիճակ՝ աղոթասացության, ծիսական արարողությունների եւ եկեղեցական տնայնությունների վայր:

Մի քանի ամիս առաջ գրել էի, որ ժամանակն է Պետություն-Սայր աթոռ երկկողմ հարաբերությունները հստակեցնող դաշմանագիր կամ դրոյակոչ ստորագրել, որը կլինի հիմքը փոխադարձ դաշմանակալությունների եւ հարաբերությունների կարգավորման, որից կբախեն էլ դեռությունը, էլ Հայոց եկեղեցին, եւ ոչ մի դեռական դաշմանակալ ու ոչ մի եկեղեցական, անկախ իրենց դիրքից ու հանգամանքից, այնուհետեւ չեն կարող խուսափել դաշմանակալ վերաբերման: Այժմ կրկնում են նույնը:

Ի հավելումն այս բողոքի դեռ է համաձայնվել վարչապետի հետ, որ, իրոք, խնդիրներ կան նաեւ եկեղեցականների միջու, ներսում: Բայց այդ խնդիրները նոր չեն, ունեն սասնամայակների հնություն, բայց ոչ միայն ներսում, այլև մեր քաղաքում եւ հասկաղես ներկա դարի զարգացումների դաշմաններում: Հայ եկեղեցին նույնպես կարի ունի խորհային բարեփոխումների: Բայց այս մասին՝ ավելի ուշ, ավելի հանդար դաշմաններում:

ՆԱԿՈՒՄ ԱՎԵՏԻՔՅԱՆ

Մարիեսս ԽԱԶՍՏՐՅԱՆ

Երկու իրադարձության անհատաղ զարգացումները մոտակա օրերին դառնալու են իշխող թեմա. առաջինը վարչապետ Նիկոլ Փաշինյանի կրոնի որակումներն էին ռուսական 102-րդ բազայի՝ Շիրակի մարզի Փանիկ գյուղում օրերս անստաբիլ եւ առանց բնակչությանը տեղյակ դառնալու անցկացրած զորավարությունների վերաբերյալ: Փաշինյանը դա անվանեց սարած՝ ընդդեմ մեր դեռության ինքնիշխանության եւ ռուս-հայկական հարաբերությունների: Բազայից մի թեթեւ ներողություն հնչել է, սակայն ռուսական դաշմանակալ քաղաքակր չեն կարող չարձագանքել Հայաստանի վարչապետի կոչոս որակումներին, ըստ որի անթույլատրելի այդ միջադեղի վերաբերյալ նյութեր են նախադասարասվում ուսիկանությունում:

Մյուսը եկող շաբաթավերջին Մարի 1-ի գործի քաղաքակր սղաքավելի Հայաստանի երկրորդ նախագահ Ռոբերտ Քոչարյանի հարցախոյունն է, այս երկուսին էլ հանրությունը հետեւելու է սրված նյարդերով:

Մինչ այդ՝ մնամք առօրյա օրակարգում:

Մի ծաղկով...

Բովանդակային առումով վերջին երկու ամիսը ձեռնդրահ մնացին կառավարության ֆայլերը դիտարկելուց՝ փորձելով մնալ հարյուր օրը լրանալու տրամաբանության մեջ: Սակայն վարչապետ Փաշինյանի՝ մամուլի ասուլիսի հրավերն ուրբաթ օրը ինքնին վերացնում է այդ անհարմարության դաշը, քանի որ լրագրողները հաստատ են կառավարության ֆայլերի բովանդակային մասից հարցնելու են: Ու ահա այդ դաշմանով, այսօրվա ասուլիսին ընդառաջ, կուզեինք մնարկել մի քանիսն այն հարցերից, որոնք կառավարության երկամայա գործունեության ընթացքում ծագել են: Մենք հասկանում ենք, որ այժմյանը ժամանակավոր կառավարություն է, ու արտաքին խորհրդարանական ընտրությունները հնարավորություն կսան համեմատաբար նոր կառավարություն ձեւավորել, հենց այդ դաշմանով ներկա ախտասանը թույլ կսա Նիկոլ Փաշինյանին՝ սրբագրել այժմ կատարված կիսաֆայլերը եւ ավելի արդյունավետ կառավարություն կազմավորել արդեն սեփական սխալները հաշվի առնելով: **⇒3**

Բանանի սերներ՝ Հայաստանում

ՀՈԿԻԿ ԱՅՅԱՆ

Բանանն ամբողջ աշխարհում դաշմանակալ ու «հարկված» միտ է, որա ծառերը աշխարհի ուրեւ անկյունում էլ գոյնի հաճույք ստանալու տրամադրություն են ստեղծում: Սակայն աշխարհի բաց երկրներում, օրինակ Հայաստանում, բանան չի աճում, բանան էլ ճկելու: Ինչպես, օրինակ Կանադայում ծիրանների չի աճի, կան էսոնիայում: Այսինքն, եթե նույնիսկ վարչապետ Փաշինյանը հանձնարարի գյուղատնտեսության նախարարությունը, որդես շայն Հայաստանում լայն թափով զարգացնեն բանանագործությունը, որդես չի մենք մենք միայն մեր բանանը, իսկ մնացածն էլ արտահանելու է ԱՄՄ օուկաներ, միևնույն է, չի ստացվի:

Հետևաբար ես չգիտեմ, թե ինչի՞ վրա է հույս դրել Արսինե Խանջյանը, երբ խոսում է «Նոր Հայաստանում» ԼԳԲՏ համայնքի իրավունքների ընդլայնման մասին: Ընդ որում, ինչպիսիք ոչ միայն խոսում է, այլև կոչ է անում նոր

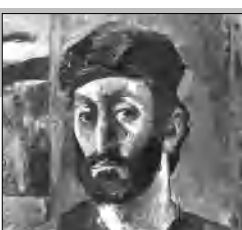

կառավարությունը, որդես չի ընդունվեն այնպիսի օրենքներ, որ սեռական փոխանակությունների իրավունքները մեր երկրում լիարժեք դաշմանակալ են. «Հույս ունեն, որ կառավարությունն ամեն ինչ կանի, որ օրենքները փոխվեն, որ մարդկանց մտածելակերպը փոխվի, դաստիարակվի», ասել է ինչին Խանջյանը: Կառա-

վարությունից դաշմանակալ չեն արձագանքել ինչնոչ կոչին, ինչից կարելի է ենթադրել, որ առնվազն մտածում են, թե ինչպես արտաքին լինեն, որդես չի ժողովրդականությունը չկորցնեն, համ էլ իրենց հետ մի քանի մեր ֆայլեր Արսինե Խանջյանին չի ի ա ս թ ա փ ե գ ն ե ն . Բայց դա չէ կարեւորը: **⇒3**

Ռազմախորհրդարանի կազմակերպության խնդիր մասին **էջ 6**

Միևնույն օրը **էջ Ա-Բ**

Թրամփ-Պուտին հանդիպումը շեղիկով **էջ 11**

ՅԱԿՈՒ ՄԻՔԱՅԷԼԵՆ

Երեւանի այս ամառը

Թաւեայ յեղափոխութեան բոլոր դրական արդիւնքները մէկ կողմ դրած, եկե՛ք նկատենք աննախադէտ հոսքը հայ եւ օտար այցելուներու, որոնք հեղեղեցին Երեւանը, այն աստիճան, որ երեկոները, երբ արեւի այրող շողերը կը լինեն մեր երկինքը, յիշի սեսնէ՛ք որքան դժուար է Գիսային տղոցայի մէջ ձեռնելը, կամ Գանարադէսութեան հրապարակին վրայ երաժշտութեան էլեւէջներուն հնազանդ, գունագարդ ցայտաբիրներուն հեզաճկուն դարը դիտելը, կամ «Վերնիսաժի» հայու ձեռակերտ փայտագործութեան, խեցեգործութեան, գորգագործութեան, արծաթեղէնի, գործուածքներու եւ այլ բազմաեստակ յուսանուէրներով հիանալը:

Ես զանազան երկիրներ այցելած եմ եւ իմ ամենասիրած մշտոյս կասարած եմ ամոնց վերնիսաժներուն մէջ, ճանչնալու համար յեղոյն ժողովրդային ձեռարուեստը, սակայն Գայասանի մասը չեմ տեսած: Գայը միշտ գիտցած է արհեստը արուեստի վերածել, Վանի մեր անուանի արծաթագործներէն մինչեւ Այնթապի տղանազորներն ու գրեթէ բոլոր մեր զաւառներու կանանց ասեղնագործ ու նախագարդ աշխատանքները, որոնք սովորական կտաւներն իսկ վերածած են գեղարուեստական իրերու:

Օտար զբօսաւերջիկները բերանաբաց կը դիտեն ցուցադրուած իրերն ու անողայման ֆանի մը կտոր կը սանին միասին, որոյն յուսանուէր: Երեւանի եւ Երզնկայի հիւրանոցները լեցուն են, վարձու բնակարան զգնելը բաւական դժուար, զբօսավայրերն ու սրճարան-ձաւարանները խճողուած... Զաղաքը կեռայ, անոր բազկերակը կը սրփի:

Յեղափոխութեան կնիքը կայ ամէն կողմ, յատկապէս մարդոց ճանազայթող ժոյհներուն մէջ: Դարձ էր որ դասաւեցաւ ու Երզնց երկրի անհիւղ դէմքի նոր հորիզոններ: Ո՛չ, ժողովուրդի արժանադասի կեանքով արդելու շնորհիւ կամ ինչ որ, որ ֆանդը իր շնորհները, ինչպէս որ նոր վարչապետն ալ ֆանդելով զինք շնորհող դաստիարակութեան հանդերձանքը, կիսաթեւ վերնաշաւիկով ու առանց փողկապի մտաւ ժողովուրդին մէջ, սեղմեց երկարած ձեռքերը, գրկեց երախաները ու խօսեցաւ ժողովուրդին հասկնալի լեզուով, դասասխանեց անոնց հարցումներուն անկեղծօրէն, առանց դաստիարակութեան, առանց սեթեւեթանքի:

Մարդուն բեռը Եւս Ժանը է, սարիներ Եւրոնակ կուսակուած կեղծք մաքրելու անհաճի Ժամանակի կը կարօտի, եթէ խոչնդոտող չըլլայ: Մարդոց ուրախութեան լեղի կը խառնուի երբեմն, երբ ըսողներ ըլլան, որ «միւսները» ֆնացած չեն, անոնք դիտելու յամբարներն ու աստիարակներն ֆաւորող չեն, որ մնաց որ իրենց գործած յանցանքներուն համար դասասխան սան ու դասիժ կրեն... Կը տեսնէք, վաղը դաւ մը կը միւսեն...

Չէ, Ասուած չընէ, որ այդպիսի արկածախնդրութեան մը դիմեն, մէկ մը որ ժողովուրդը արթնցաւ ու շնորհներ ֆանդեց, ալ ոչ մէկ ոյժ կրնայ անոր ձեռքերը կաղել ու վերադարձնել իր կարգավիճակին: Չէ, Ասուած չընէ, թէ չէ չէ՛ գիտես, թէ ինչքան ընելու կարողութիւն ունի ան:

Պարն ու երաժշտութիւնը դուրս եկած են փակ դահլիճներէն ու փոխադրուած փողոց: Ամէն կողմ նուազածուներ կան, կը նուազեն հայկական սիրուած դարձեալները, իսկ դիտողներէն Եւսեր ձեռք-ձեռքի տուած շնորհակար կը բռնեն: Մենակատարներ կը նուազեն ու կրկնեն, երբեմն օփերային արիաներ, զարմանք դաստիարակով օտարներուն: Նկարչական ուսումնարաններէ Երզնկայի արտիստներ, եռոտանիներու վրայ կը ցուցադրեն իրենց գծագրած դիմանկարներն ու կը խոստանան մի ֆանի վայրկեանի մէջ ֆու դիմանկարդ ալ գծել փոքր վարձարութեան մը փոխարէն, եւ իսկապէս մեծ վարձարութեամբ անթերի նկար մը կ'արտադրեն, գոհ ձգելով յաճախողը:

Մէկը վարձեցուած գոյգ մը շուկ կը ցուցադրէ, միւսը արդարեւներ, ուրիշ մը ամառաւորութիւններ կ'ընէ, երախաները գրաւելու համար այնքան գեղեցիկ փուչիկներ, լուսաւոր խաղալիքներ, բոված եգիպտացորեն ու ֆաղցրաւենիք վաճառողներու շուրջ փոքրիկներ իրենց ծնողին փեշերէն ֆաշելով կ'ուզեն, հա՛ կ'ուզեն...

Ո՛ր երեւոյթն է մասին խօսիս, ո՛րը նկարագրես: Մէկ խօսքով՝ Երեւանեան այս ամառը արբեր է բոլոր միւս ամառներէն, աննախադէտ ուրախ մթնոլորտ մը կայ: Տայ Ասուած այստէս ալ Եւրոնակով:

Ռամկավար Ազատական կուսակցութեան Կենտրոնական վարչութիւնը ընդառաջելով ԳԳ վարչապետի հունիսի 19-ի որոշմամբ կազմակերպուած Ընտրական օրենսդրութեան բարեփոխումների հանձնաժողովի հայտարարութեանը, դաստիարակական նամակով դիմել է ԳԳ փոխվարչապետ եւ հանձնաժողովի նախագահ Արարատ Սիրոյանին յետևանքներով ֆնարկումներին որոյն արտախորհրդարանական ուժ մասնակցելու իր դաստիարակական մասին եւ հասկապետ Երեւանի իր Երազգի մոտեցումը սկսելու հարցի նկատմամբ եւ, միաժամանակ, ընդգծել, որ ՌԱԿ-ը ընտրական օրենսդրութեան վերաբերյալ ունի մի Եւրո ուրույն առաջարկներ, դաստիարակական ֆնարկելու դրամ մյուս կազմակերպությունների հետ:

ԴԱՎԻԹ ԱՏԵՓԱՆՅԱՆ

Էջմիածնի կենտրոնում հայկական ուժավորում ունեցող մի գեղեցիկ երկհարկանի շինություն կա, որը թեթեւ կառուցվել է խորհրդային տարիներին եւ ունի հղկված, դասական համաչափություններ, ներկայում դարձել է մեծօրյա խեղկասակ ճարտարապետության հայելին:

Մի ֆանի տարի է արդեն, ինչ նրա գլխին վեր է հառնում եռահարկ կիսակառուցված արկածներով ոչ միայն սկսել ենք, այլեւ ամբողջ միջավայրի դիմագիծը: Այս դասերը նորություն չի յետադու աչքին, ֆանի որ հետանկախության Երզնկի հայկական ֆաղափառ շինությունը համաձայն սովորույթ դարձրեց կարկասանային մտածողությունը եւ իսկապէս արժեքները «մաստաբայնություն», «համաչափություն» եւ «կոլորիտ» հասկացողությունները:

Երրորդ հանրապետության ազատ ու ընչափազ կառուցադասողները, արված լինելով բացառապէս սեփական գործուն լցնելու մոլուցիկով, անգիտակցի ու անարբեր մնացին բոլի շինարարություններից տուժած մասկուրային միջավայրի հանդէպ, իսկ նրանց ստասարկող ծառաները՝ խեղճուկրակ մասկուրակները, չհնուկնիկները, զանք չխնայեցին յորոքեփոխուղ դաստիարակ ոչ միայն կրծկելու, այլեւ հաճախ արդարացնելու մնան երեւոյթները:

Դեռեւս տարիներ առաջ Գայասանի յողոցայի բացմանը, գլխավոր ճարտարապետ Նարեկ Սարգսյանը, դաստիարակելով իր հեղինակած փողոցի «դաստիարակական» գեղարվեստական լուծումները, հետեւյալ միջին արտապայտեց. «Այլապէս մենք կունենայինք Կիւպայի փողոցի մնան Եւս Երզնկայի փողոցի մի փողոց, որն ուղղակի անհետաքրքիր է»:

Գայասանի յողոցայի ճարտարապետությունը ներկայացվեց որոյն տարբեր հեղինակային ձեռագրերի եւ տարբեր ոճային լուծումների հետաքրքրական բազմազանություն՝ առանց անդրադառնալու այդ բազմազանության ներդասակ կամ աններդասակ կողմերին: Այն համեմատվեց ամբողջական միջավայրի եւ առանցքային ճարտարապետության լավագոյն մոտեցումներից մեկի՝ Կիւպայի փողոցի հետ ու ըստ համեմատողի՝ Եւսող դուրս եկավ:

Ալեքսանդր Թամանյանի որդու՝ թամանյանական դրոյցի վառ Եւրոնակայի Գեորգ Թամանյանի ստեղծագործությունը, յիշակավորելով որոյն «անհետաքրքիր», Նարեկ Սարգսյանը փաստացի հոչակեց անսամբային ճարտարապետության վախճանը:

Գեորգի տարիներին սկսվեց կարկասանային ֆաղափառության ֆայլաբազմ: Ահագնացող թափով Եւսացան միմյանց հանդէպ անտարբեր, մեկը

ՀԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹՅՈՒՆ

Արդարեւ, մասնույից մեզ հայտնի է դառնում, որ հանձնաժողովը գումարել է գումարում է մի Եւրո միստեր՝ մասնակցութեամբ նաեւ արտախորհրդարանական հասուկեմ ուժերի: Սակայն այդ բացակայությունները չեն խանգարում որն Եւրոնիսյանին իր հրապարակային բազմաթիվ ելույթներում հայտարարելու, որ ֆնարկումներն ընթանում են ֆաղափառ դաստիարակ խորհրդարանական եւ արտախորհրդարանական ուժերի ակտիվ մասնակցութեամբ, ստեղծելով թյուր տրամադրութեամբ, թե օրենսդրական փոփոխություններով օրինագիծը դաստիարակում է հանրապետութեան զանգեղումը:

Այս բոլորը ցույց են տալիս, որ այնպիսի օրինագիծ մասնական գործը, որն այնքան էական նշանակություն ունի մեր յետադարձ Եւրոնիսյանին հետագա զարգացման եւ Նոր Գայասանում ժողովրդավարության հաստատման համար, առաջ է տարվում իրն եւ հնացած մոտեցումներով, այսինքն կողմնակալութեամբ, ինչը խոսում է նրա մասին, որ սկսելու անձը, օգտվելով իրեն տրված լիազորություններից, չի ցանկանում ներգրավել արտախորհրդարանական այն ուժերին, որոնք ասելիք ունեն սկսելու հարցում:

ՈՒՐԱԿԱՐԳ ԵՒ ՍԵՆՏԵՐԱԿԱՆ ԿՈՄՄՈՒՆԻԿԱՏԻՆԻՆԻ

«Տուժնկայոս» ճարտարապետություն

մանրադճեղ յորտալի գլխին: Բայց առավել ցավալի է մնան երեւոյթներ տեսնել մարդերուն: Տարիներ ի վեր անկուր Եւրոնիսյանի արձեւանութեամբ առաջնորդող, փողոց փող շինելու միակ նոյնական արդող հարուստ դաստիարակներն իրենց ողջ մտնուղ կուսակել էին Երեւանի կենտրոնում՝ ամենաչալաղաջ կտորներին տեղ կանգնելու բաղձանով: Երեւանը գնահատված էր որոյն մեր ֆառակուսի՝ անձնական կրքերը բավարարելու համար: Դրա կողմին տասնամյակներ բարձրորդի ու անխնայ վիճակում մնացած մարդերի միակ միսթարիչ դասերն այն է, որ հաճախ անաղարս մնացած ճարտարապետական կտորներ, մաշված, բայց գոնէ չործված միջավայր կարելի է տեսնել:

Այս առումով, իհարկե, չի կարելի համեմատել Եւրոնիսյանի կենտրոնը Երեւանի կենտրոնի հետ: Մայր տաճարի տարածումը ավելացած նոր կառուցվածքները ներդասակ են միջավայրին, ունեն գեղարվեստական արժեք, ֆաղափառ հրապարակն արձանաված չէ թիկունքից վեր հառնող, մաստաբ ու ակցեմ խլող բարձրարկելով, իսկ տարիների ընթացքում ավելացած յարքիս նորակառուցվածքները անեն դեմքում սահմանափակ հարկայնութեամբ մենասներ են:

Եվ դաստիարակ չէ, որ մնան վայրում «Երեւանյան արդի ճարտարապետական գլուխգործոցներ» ընդօրինակող կարկասանային մոտեցում առավել Ժանը տրամադրութեամբ է թողնում: Դեռեւս 2014-ին, առաջին անգամ այդ նրապետ երկհարկ շինութեամբ վրա եռահարկ կցակառուցի լուսանկարը տեսնելով, Զալիֆորնիսյանը գործող ճանաչված ճարտարապետ Գեորգ Բայանը մի Եւս դիտուկ արտապայտեցութեամբ էր արել, ասելով՝ «Սա մնան է Գեորգի կործանման տարիներին իւրող դաստիարակ բարբերին, երբ կուրս ուսելուց հետո հասուկ ձողերով արտառնոց էին առաջացնում, հետ տալիս, այնուհետեւ նորից նսում սեղան ու Եւրոնակում ուտել»:

Եւրոնիսյանի փողոցներում, խանութների ու վաճառականների վրա փակցված վերջին ամսվա տոկային իրադարձությունների գլխավոր հերոսին իրեցնող թռուցիկները նույնպէս հասուկ դրամաշիճ են հաղորդում այս ամենին: Գայակ դաստիարակներով, թե ով կարող էր հաստատել մնան խայտարակութեամբ Եւրոնիսյանի կենտրոնում՝ ամենաչալաղաջ Մայր Տաճարին դաստիարակ տարածքի հարեւանութեամբ, սկսանայից մասնագիտական նոր տեղիմարանութեամբ ստեղծելու ցանկություն է առաջանում... «Մանկելի ժամանակվա տուժնկայոս ճարտարապետություն»:

1 Այս ամբողջ ընթացքում աստիճան էր բխում, որ ամենակարևոր փայլերը չեն արվում: Եիժոս է, իրավադատի մարմինների եւ ԱԱԾ-ի շնորհիվ բյուջե են վերադառնում զգալի գումարներ, նկատելի են ժողովրդավարության եւ մարդու իրավունքների ամրապնդմանն ուղղված փայլեր, սակայն դրանք ավելի ցուցադրական կողմն են առաջադրվում, մարդկանց միտքն իրենց վրա առաջադրված կրողը զբաղմունք միայն մնալով: Քանի որ ամենակարևոր փայլերը լույս է վերաբերելին սնտեսության առողջացմանն ու նոյաբարձրացմանն իսկապես հույսովորմանը: Սակայն այս ընթացքում նոր կառավարությունը ժամանակ չի ունեցել նախ դիմելու Հայաստանի սնտեսագիտական Երջանակին՝ որոշելու համար Հայաստանի սնտեսության առաջնահերթությունները, աղա ըստ այդ առաջնահերթությունների՝ դաժանաբանական զարգացմանն ու նախադասմանը: Վերն ասվածն անգամ **Պոյոս Սվիտակու** ասածի մեջ է տեղավորվում՝ ԵՄ հայաստանյան դաժանաբանական զարգացմանը ղեկավարող արձագանքներով վարչադատի Փաժինյանի ասածին, թե ԵՄ-ից առավել գործնական օժանդակություն է ստասուն, նեղել էր, թե Հայաստանը ղեժ է հսակեցնի՝ ինչ է ուզում:

Իհարկե, մեժ նախ մեզ համար ղեժի հսակեցնեժ, որ ԱՄՆ դեժաժանն ու ԵՄ ներկայացուցիչը, ներդրումների մասին խոսելիս, տեղավորվեն մեր հսակեցումների մեջ, ոչ թե՛ մեժ նրանց դաժանաբանների: Սա ղեժ է լինի կոռուպցիայի դեժ սկսված լայնածավալ ղեժարիժ զուգահեռ, մեժը մյուսին ղեժ է Եւրոմակի, այլաղա միջոցը նոյասակ է դաժանում:

Մի ծաղկով...

Իհարկե, մեժ նախ մեզ համար ղեժի հսակեցնեժ, որ ԱՄՆ դեժաժանն ու ԵՄ ներկայացուցիչը, ներդրումների մասին խոսելիս, տեղավորվեն մեր հսակեցումների մեջ, ոչ թե՛ մեժ նրանց դաժանաբանների: Սա ղեժ է լինի կոռուպցիայի դեժ սկսված լայնածավալ ղեժարիժ զուգահեռ, մեժը մյուսին ղեժ է Եւրոմակի, այլաղա միջոցը նոյասակ է դաժանում:

Թե չէ՛ ամեն օր ինչ-որ բիզնես ընկերություն կարող է իր Եւրոմակի խորը Եւրոմակի ծաղաբեր առաջարկել ու երկրի փոխվարչաղաժին խճողել այդ ծաղաբի լաբիժնոսուն կամ ծաղաբի տերի օժոռային անհայտության խորխորանները սուզել: Ասինքն՝ առաջարկ ղեժ է կառավարությունից զա, կառավարությունում ղեժի ասեն՝ հարգելի գործարարներ, այս ոլորտն այս Երջանակում հայտարարվում է ղազմավարական. ծաղաբեր ներկայացրեժ:

Այլաղա կընկնեն ԸՕ-ն փոխելու ներկա անոյոսող ղնարկումներին նմանվող վիճակների մեջ, երբ անխիբ բոլոր ֆաղաֆական ուժերն ուզում են ԸՕ-ն դարձնել իրենց հաղով: Այդ ղնարկումների վերաբերյալ էլ նկատեժ, որ կառավարության հանձնաժողովի առաջարկած փակ ցուցակներով ընսրակարգը հենց այն է, որ մոլորեցնում է ընսրողին, ֆանի որ ընսրողը Նիկոլին ու միայն Նիկոլին է ձայն տալու, իսկ թե ով կզմա խորհրդարան՝ Նիկոլի գլխավորած ընսրացուցակով, մարդկանց համար երկրորդական կլինի... Ու խորհրդարան կզման օրենսդրական աժխասանքի անոյասրաս երկխամեր, ինչղա երբ ինքն կառավարության մի զգալի կեսուն են, զրոյից կսկսեն փորձարկել օրենսդրական դաժո: Բա նախկինում իժխողներից

ինչղով ղեժի տարբերվել, այն ժամանակ էլ մեկն ասուն էր, մյուսները լսուն էին: Հիմա էլ ասողը մեկն է լինելու, ստացվում է:

Կարերի առումով. կառավարության նոր նախարարների ու փոխնախարարների մի մասն, իրոժ, թարմություն են բերում, սակայն մեժ մասն անփորձ, աժխասել դեժ չսովորած, հնի իներցիան առազորեն վրան ֆաժո (ֆանի որ այլ բան չեն կարող առաջարկել) մարդիկ են, երբեժն նրանց ասելիքը զուցակում են նրանց բերանը բացելուց Եւս ավելի առաջ, այնֆան որ կանխատեսելի են նրանք: Ուզում են ասել՝ **կրեժաժի** նԵանը ամենեկին մորոժն ու թարմերիտասարդական դեժը չեն, երկուն էլ առազ փչացող աղաժն են: Հավանաբար Նիկոլ Փաժինյանն ընսրություններից հեժո ստղոված կլինի ղեժական աղաժոսուն երկար տարիներ աժխասած միջին ղեժոսնյանների ողջ առեւալն օզսգործել, ֆանի որ սա ղորողկոս արձանագրելու ամենարդյունավեժ եղանակը

Գաղով ֆաղաղաղեժի ընսրոյանը, որը մեր ունեցած տեղեկություններով այնուամենայնիվ անցկացվելու է խորհրդարանական ընսրությունների հեժ, միզուցե՛ մեկ Եւրոպա տարբերությամբ, ֆանի որ այս երկու ընսրությունները նույն օրն անցկացնելը օրենսդրությունն է առգելում, աղա այստեղ եւս ամեն ինչ հարթ չէ: Հոկտեմբերի 16-ից հեժո, երբ Երեւանի ավազանու լիազորությունները կառավարությունը երկու Եւրոպա մեջ կրժաժի, ֆանի որ նոր ֆաղաղաղեժ գործող ավազանին չի ընսրել, այն կավարժի լիազորությունները: Դեժո մի ֆիչ խուճում հաժվարկներով ֆաղաղային ավազանու ընսրությունը կարող է նԵանակվել սեղեժեժերի վերջ-հոկտեմբերի սկզբին

Կուզեժին նոր ֆաղաղաղեժ ունենալու այս բացաղիկ հնարավորությանը վարչաղեժ Փաժինյանը վերաբերվեժ մեժ ղեժաստիսանսավորությամբ, ֆանի որ Երեւանը Հայաստանի Եւրոպաժոն է, մեզ ղեժ է սնտեսական եւ իրավական գիտելիներով օժսված, սրանոյորժի եւ ֆաղաղային մյուս ենթակառուցվածքների գիտակ, ու ոչ թե հեղափոխական գործողությունների իրականացմանը միայն սովոր անձ, որը երկրորդ մարդն է լինելու համարյա ղեժության մեջ: Մի երկրորդ Նիկոլ է ղեժ. այդ ղեժոսնի համար Երջանաղաղ անունների մեջ դեժեւս արժանի մեկին չենք տեսել: Իսկ Երջանաղաղ Կարգին Հայկոյի անունն այդ ղեժոսնի համար անգամ վիժարկական է, նրան սվե՛ թող իր երգիծական թասրոնը բացի, չնայած անձամբ եւս նրա արհեստի սղաղողը ոչ մի օր անգամ չեն եղել: Ամեն մարդ իր գործով ղեժ է զբաղվի ի վերջո:

Նոր կառավարության կարգային բանկի աղաղաղության մասին է խոսում նաեւ այն հանգամանքը, որ ամեն նԵանակումից հեժո սղաղաղական ցանցերի օզստերերը երբ ֆրմուն են ղեժոսնյաների կենսագրություններն ու սղաղաղական ցանցի՝ երբեժն անհեթեթ գրառումները, հաղողում են այդ ղեժոսնյաների հրաժարականները: Ու այստեղ մարդու միտքն է զալիս, որ, ախր, մեժն ֆաղաղաղական ծառայության մասին օրենք ունեժին: Թե՛ չունենք, թուղթ է միայն:

Այսղիսով՝ ասուղիսից առաջ առանձնացրինք երեժ-չորս հարց, որոնք վերաբերում են մոսակա անելիքին:

- Այս երկուն ղեժ է՝
- ա/ սնտեսական հսակ ֆայլեր մԵակել եւ առազ սկսել դրանց իրազորումը
- բ/ զուգաղաղեժ նԵուսուները՝ նյութական եւ մարդուժի
- գ/ մանրակրկիտ նայել աղկա կարգային բանկն, ու հնսրություններ ունեղողների ուժերն օզսագործել
- դ/ կանխել ղեժասիական մարդկանց, այդ թվում զանազան անհայտ ծազման կազմակերղությունների Եւրո սղաղաղաղողների մոսրը կառավարություն:

Դե իսկ գղղացվածի վերաղաղը բյուջե առօրեական իրաղաղություն է, որ դեժ երկար չի իջնի անելիքների առաջին հորիզոնականից:

1 Կարեւորն այն է, որ եթե անգամ ՀՀ կառավարությունը որոշի ԼԳԲՏ-ին վերաբերող օրենքները փոխել ու մարդկանց այս հարցի հեժ կարգված դաստիարակել, աղա միևնույն է...Հայաստանում բանանի արմավենի չի աժի:

Հիմա, ո՛րն է սղիտությունը. օրինակ Արարտուն բանանի ծառեր սկսելը, թե՛ նույն Արարտուն աժող ծիրանին տեր կանգնելը: Արիժե հանղայանն, օրինակ, կարծում է, որ բոլոր նրանք, ովքեր չեն ընդունում ու ղախարակելով՝ տառաղանք են ղեժասառում ԼԳԲՏ համայնքի ներ-

Բանանի սերներ՝ Հայաստանում

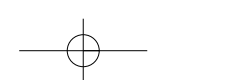
կայացուցիչներին, սզեժ են ու անղաստիարակ: Չէ, այլ հարց է, որ ոչ թե կամ ոչ միայն ԼԳԲՏ համայնքի անղամին, այլեւ ցանկացած մարդու ղախարակելը՝ տառաղանք ղեժաժառելով, սղիտություն ու անղաստիարակություն է, բայց եւ իրավունք չունեժն ինչ-որ բան կամ մեկին ընդունելու կամ չընդունելու, ընդ որում՝ ավելի Եւս բան, ֆան մեկին, ֆան որ ԼԳԲՏ-ն, որֆան էլ համայնք է՝ հոժ թվով, բայց ավելի Եւս երկույթ է, ֆան մարդիկ: Եթե իրավունք չունեն չըն-

դունելու նրանց, աղա որտեղից իրավունք ունի Արիժե հանղայանը ինձ չընդունելու, իսկ որեւէ մեկին սզեժ անվանելը նԵանակում է չընդունել նրան: Եւ հակառակը, եթե Արիժե հանղայանը ղախարակում է ինձ՝ սզեժ անվանելով, ինչը տառաղանք է ղեժաժառում, աղա ինչղո եւ չեն կարող ղախարակել ԼԳԲՏ համայնքի ներկայացուցիչն՝ տառաղանք ղեժաժառելով նրան:

Ի դեղ, տառաղանքի մասին: Տղերժ, ավելի ճիժո՛՛ աղղիկներ, ավելի ճիժո՛՛ տղերժ ու աղղիկներ, մի խոսով՝ չզիժեժ տղերժ, թե աղղիկներ, դուժ իսկաղեժ տառաղում եժ Հայաստանում, թե՛ ղեժաղաղեժ ուզում եժ, որ Եւստերը ձեզ նման լավ աղղեր: Եթե իսկաղաղեժ տառաղում եժ, աղա ասեն, որ Հայաստանում Եւստերս ենք տառաղում, նկատեժ ունեն՝ ե՛լ «հնուն», ե՛լ «նորում», անկախ նրանից տղա ենք ու աղղիկ ենք սիրում, թե՛ տղա ենք ու տղա ենք սիրում: Իսկ եթե ուզում եժ, որ բոլորս ձեզ ղեժ լավ աղղերն, աղա

աղղաղեժ էլ ասեժ, թե չէ մարդիկ մտածում են, որ դուժ իրակառում տառաղում եժ ու սզեժ կոչեղով դիմում կառավարղաղանը:

Ամեն դեղմում, եթե տղամարղը հայտարարում է, որ ինքը տղամարղ է սիրում, դա չի նԵանակում, որ ինքը տառաղում է՝ ղախարակվելու վսանգից, դա նԵանակում է, որ նա այնֆան ազաժ է, որ այդ մասին բարձրաժայնում է: Ուրեժն խնղիղը ոչ թե տառաղանքն է, այլ բազմացուղը: Իսկ մարդիկ բազմանաղու մի ձեւ ունեն, մնացածը բանաղաղործություն է:

ՀԱՎՈՐ ԱՍՍԵՐՅԱԼ

«ՕՐԵՐ» ամսագրի խմբագիր

Դեռևս 15 տարի առաջ լինում էր հո-
 ռիզոնները վերաբերում այն գաղափարին,
 որ Հայաստանում միջազգային կինոփառա-
 ճեց չկարողացավ անցկացնել: Չունենալով
 կինոարտադրության համար անհրաժեշտ
 դասեր ու միջոցներ, ֆայնայված ու
 անգործության մասնավոր ձևերով կինո-
 նոստրոփա, հայ կինոյի երեք միջուկներ՝
**Հարություն Խաչատրյանը, Սուսաննա
 Հարությունյանը եւ Միհայել Ասամբու-
 ղյանը** հիմնադրեցին Երևանի «Ոսկե
 ծիրան» միջազգային կինոփառաճեցը:
 Առաջին իսկ տարիներից փառաճեցը
 դարձել է մի նշանավոր, որին հետևելը
 սարքարի ավելի բարդացավ: Փառաճեցը
 փորձեց իր ուրույն դեմքն ու մթնոլորտը
 ձեռավորել, համաժառանգել կինոյի լավագույն
 ներկայացուցիչների միջոցով

«Ոսկե ծիրան»ի առաքելությունը. Կարելուք ֆիլմերն են եւ յուրահասուկ կինոնթուղորսը

դարձված եվրոպական եւ հա-
 մաժառանգել կինոյի լավագույն
 ֆիլմերը, հանդիսատեսը բացառիկ
 հնարավորություն է ստանում մեկ
 շաբաթվա ընթացքում դիտել կարելու
 փառաճեցում հաղթած ֆիլմերը, հասուկ
 ծրագրով ցուցադրվում են Երևանյան
 դահլիճներում, ԱՊՀ ֆիլմերը, «Հայկա-
 կան համալսարան» ծրագրում ներկայացվում
 են հայկական թեմայով կամ հայ
 կինոյի մասին ֆիլմերը, Հայաստանի
 միջուկները են թե՛ հայաստանցի,
 թե՛ սփյուռքահայ, եւ թե՛ օտար
 կինոգործիչների ֆիլմերը: Այսինքն
 մեկ փառաճեցում ծանոթանում եւ
 վերջին տարիների ընթացքում
 սեղի ունեցող կինոաշխարհի
 զարգացումներին: Նման ծրագրով
 փառաճեցը դառնում է լուրջ կինո-
 գործընկերների աջակցության
 լուրջ կինոգործիչների միջոցով
 համար:

Ինչպես ամենուր, փառաճեցում
 ունի մեկ իր ֆունկցիաներ, որոնք կան
 ներկայացված են, որ իրենց ֆիլմերը
 մրցանակ չեն ստացել, կամ չեն
 ընդգրկվել մրցույթային ծրագրում,
 կամ էլ կինոփառաճեցում մասին
 դասում են՝ չհասկանալով կինոփառաճեցի
 նպատակները: Իսկ երբեմն եկած
 մի ֆանի ասուցը, ել ընդհանրապես
 ինչ էլ համաժառանգել կինոնկար-
 յան: Այնինչ, ամենալավ գնահատակ-
 անը մեզ հետ գրուցում սվել է փառաճեցի
 նախագահ Հարություն Խաչատրյանը,
 ասելով, որ «Ոսկե ծիրանը» ռեժիսոր-
 ական փառաճեցն է եւ կարիք չունեն
 մեծ գումարներ ծախսել եւ հոլիվուդյան
 ասուցը բերել կամ փառաճեցը շուրջ
 վերածել: Իսկ երբեմն եկած մի ֆանի
 գործընկերների աջակցության
 լուրջ կինոգործիչների միջոցով
 համար: Իսկ կինոփառաճեցում մեկ
 այլ համա-հիմնադիր եւ ներկա
 սեփական Սուսաննա Հարությունյանը
 նույն է, որ կարելուք ֆիլմերը
 փառաճեցից հեռանում են հիացմունքով,
 գնահատում են թե՛

նաեւ հայկական կինոյի մասին խոսել,
 տեսնել ու ճանաչել սալ Հայաստանը,
 աջակցել երիտասարդ հայ կինոգործիչ-
 րին՝ ստանալու թե՛ վարդապետական դաս-
 քեր, եւ թե՛ կրթվելու ու զարգանալու հնար-
 ավորություններ: Այս տարի փառաճեցը
 մտցրեց նաեւ ԳԱԻՖՊՈՐ ծրագիրը, որի
 օգնությամբ սեղի ունեցած սարա-
 ծաբանային մի ֆանի նախագծեր, այդ
 թվում՝ արդեն կայացած հայ-թուրքական
 դասախոսությունը, C2C կինոնախագծերի
 աջակցության ծրագիրը եւ հայկական
 նախագծերի հարթակը, որում վարչա-
 փառաճեցի մրցանակ սրվեց երկու
 կինոնախագծի: Այդ ՍինեՄիսֆ
 ծրագրի օգնությամբ հայ հաղորդիչներ
 ստացան իրենց սցենարները
 ավարտելու հասցնելու աջակցու-
 թյուն, անցկացվեցին կլոր սեղաններ
 ու բազմաթիվ հանդիպումներ:

Սուսաննա Հարությունյանը հույս ու-
 նի, որ ժամանակի ընթացքում կստեղծվի
 նաեւ փառաճեցային կենտրոն, որ ողջ
 տարի կցուցադրվեն ֆիլմեր, բայց դրա
 համար անհրաժեշտ է առանձին բյուջե:
 Հասկանալի է զիտույն եւ հաղա-
 կային ժյուրիի նախագահ, իրանցի կրկ-
 անակի օսկարակիր կինոգործիչ **Ասլա
 Ֆարհադի** գնահատականը: «Երեւան-
 նում հանդիպեցի շատ լավ երիտասարդ
 կինոռեժիսորների, հոյակապ մթնոլորտ
 էր փառաճեցում: Կարելուք այն էր, որ
 դասական հավաքներ չկային, կարող
 էի դուրս գալ փողոց եւ զրոսնել: Փառաճեցը
 շատ բազմազան է, ընթացքում են
 թե՛ խաղարկային, եւ թե՛ վավերագրական
 լավագույն ֆիլմերը, եւ կարելուք
 երևալուք սարածի փոփոխությունը,
 որ շատ հարմար է: Իմ առաջարկն
 է դասախոսել փառաճեցում այն-
 րիսին, ինչպիսին կա, եւ չմտածել
 աշխարհի մյուս փառաճեցներին»:

Բնականաբար Հայաստանում կինո-
 արտադրության եւ կինոյի խնդիրներով
 զբաղվող կառույցների գրեթե անգործու-
 թյան դասառոճով, կինոփառաճեցը
 ստանձնել է նաեւ մի դերակատարում,
 որով ընդհանրապես սնան փառաճեցն
 չեն զբաղվում: Այն կադրող օղակ է
 դարձել Հայաստանի եւ արտերկրի կինո-
 գործիչների միջոցով, այս տարիների
 ընթացքում հարթակ դառնալով համա-
 ճեցի ֆիլմարտադրությունների եւ
 համաճեցի կինոգործիչների իրակա-
 նազանցման համար: Բացի մրցույթային
 ծրագրից, որտեղ ընտրվում են վերջին
 տարիների ընթացքում թե՛

հանրահայտ ստորադաս Հասանի
 Պառայանին, իսկ «ՓԱՐԱՋԱՆՈՎՅԱԼ
 ԹԱԼԵՐ» մրցանակներ՝ իսլաւացի
 կինոգործիչի Ջանֆրանկո
 Ռոզին եւ օսկարակիր կինո-
 գործիչի Ասլա Ֆարհադիին:

Ուրախալի է եւ գնահատելի, որ
 սարքարի, չնայած հարվածներին,
 սարքարի տեսակի խոչընդոտներին
 ու ֆինանսական դժվարություններին,
 փառաճեցն ավելի է կայացել
 եւ ստացել իրադրություն միջազգային
 ճանաչում՝ իրեն հավասարի կինո-
 գործիչներով ու արդեն ոսկեծիրանակ
 հանդիսատեսով: Ու չնայած
 ամառվա տաքին, այս տարի
 էլ երեկոյան ժամերին կինոդահլիճները
 լինում են համաժառանգելու
 հային կինոն գրավել էր Երևանը:

«Ոսկե ծիրան» իրադրություն դարձել է
 Հայաստանի մշակութային այցեքարտը
 թե՛ ներքին, եւ թե՛ դրսև: Հաճախ
 են չեխական կինոփառաճեցում
 հարցնում օտար կինոգործիչներին,
 արդյո՞ք տեսել են «Ոսկե ծիրան»
 մասին: Նրանցից ասելով կամ
 արդեն տեղի են, կամ էլ
 տրադում են լինել «Ոսկե ծիրան»
 ուն: Այն անմիջապես կադրում է
 Հայաստան երկրի, հայ ժողովրդի
 ու հայկական մշակույթի հետ:
 Հետաքրքիր, ղեփ է փայտա-
 յել այս մշակութային գանձը,
 այն ավելի կատարելագործել,
 ու ինչ թե՛ չարախնդար ու
 հարվածել, հասկալուք նրանց
 կողմից, ովքեր տառապում են
 ամեն ինչ ժխտելու հիվանդու-
 թյամբ ու շատ սովորա-
 կան մարդկային նախանձով:

Պրահա-Երևան

ՀՈՎԻԿ ԱՅՅԱՆ

Բազմաթիվ կադրերից 2-ը

Երբ առաջին փոխվարչապետ Արարատ Միրզոյանի մամուլի խոսնակ Կարմիս Փաշոյանը Սիվիլնեթի հետ զրույցում արդիւյնական դասեր էր սովորում...

գործերի կառավարիչ նշանակելուց առաջ չգիտեր ռոյալի հավաստի մասին, չգիտեր, որ նա առաջին նախագահին չի սիրում...

իրենց կյանքում դեռ ոչ մի անգամ իրենց նախարարի ասուլիսը չեն կազմակերպել ու հազիվ էլ կազմակերպեն, հազվի առնելով նախարարների ֆեյսբուքյան ակտիվությունը...

Ոչ եկեղեցական հարցեր

Վարչապետ Փաշինյանն ասում է, որ ինքը, այսինքն ղեկավարները, չեն կարողանում հարձակվել կաթոլիկոսի վրա...

նակ, հայտարարում է, որ իրենք ուզում են ստեղծել Պաթ թագավորի Հայաստանը: Բայց որքանով է սա վստահավոր, արժեքները կլինեն: Եթե եկեղեցին զրկվում է իշխանությունից...

Հայկական «մուկնաթ», Եվրոպական ժպիտ

Անկեղծ ասած՝ անհասկանալի է, թե ինչո՞ւ է Հայաստանի վարչապետը դժգոհություն հայտնում Եվրոպային: Հիշեցնենք, որ Նիկոլ Փաշինյանը՝ Բյուրեղ կասարած այցից հետո ու դրա ընթացքում հայտարարեց, որ Եվրոպան ողջունում է Հայաստանում ժողովրդավարական փոփոխությունները...

ԱՐԱՔԱՍԱՖԱՐՅԱԼ

Բրյուսել

Նախորդ Եվրոպայի Կոնգրեսի արձագանքները դարձյալ են քարկվեց արդեն սովորույթ դարձած խորհրդակցական օրհանդեսների: Այս անգամ Եվրոպայի առաքելական ֆանասներն ավելի ձեռնարկաբար կազմակերպվել են մեծահոգաբար էսաֆետը զիջել էին ֆուսբոլային ֆանասներին: Բելգիական մթնոլորտը համեմված էր մարզական սրամարտության: Հասկալից Բելգիա-Ֆրանսիա խաղի մեկնարկային Եվրոպայի Կոնգրեսը լեցուն էր այնքան բուռն հուզականությամբ որ ոգետությամբ, որ, չնայած, երկու ազգերի միասնական հոգեբանությանն ու լեզվական ընդհանրությանը, այնուամենայնիվ գերադասելին ազգային հոգարության սկզբունքն էր:

Բրյուսելը աշխարհի հյուրընկալ մայրաքաղաքներից է, այստեղ են սեղանակայան միջազգային կարևոր Եվրոպայի Կոնգրեսներ: Այստեղ աշխարհամային այցով հաճախ են լինում աշխարհի մեծերը, սակայն, անվերաբար հորեն, միայն ԱՄՆ-նախագահների ժամանման ընթացքում, ֆուդաբոլի հիմնովի վիբրացիայի է ենթարկվում: Բայց ի գարմանս բոլորի, բնակիչները եվրոպացուն բնորոշ համբերությամբ ու խոնարհ ժողովով, կարծես թե դաստիարակ են դարձյալ կրելու փորձության հաջորդ էսաֆետը: Նույն օրերին բելգիահայ համայնքին էլ սղասվում էր անսղասելին: «Ժողովրդի ծոցից» դուրս եկած վարչապետ Նիկոլ Փաշինյանի բրյուսելյան այցն այնպիսի խառնաձուլիկ էր առաջացրել

զաղտես իրենց անունով, իսկ Հայաստանի թավեյա հեղափոխությունից հետո, Բելգիայում ի հայտ են եկել նաև «ԴՈՒՄՈՎ» համարներ: Նման դեպքերում համարներն, իհարկե, թանկ են, երեքից-հինգ հազար եվրո: Դե, ինչպես ասում են հայրենասիրությունը զոհողություն է դառնում: Եկեղեցուն հայկական ավանդույթի համաձայն վարչապետին դիմավորեցին աղուհացով եւ ջրով: «Հացը՝ կյանքը կիսելու խորհրդանիշն է, աղը՝ կյանքի համը, իսկ ջուրը՝ կյանքի աղբյուրը եւ մարդկության խորհրդանիշը», մեր հեռ գրույցում ասաց Բրյուսելի Սուրբ Մարիամ Մազաթաղից եկեղեցու հոգևոր հովիվ Տեր-Ջաշիկ վարչապետ Ավետիսյանը, հավելելով, որ բոլոր

դեպքերում համարներն հայ ժողովրդի, Հայաստանի Հանրապետության, Արցախի շարունակական հաղթանակներ բերելու վճռականությունն է: Եվ կոչ արեց լինել միասնական, աղբյուրը Հայաստանում, կրել հայրենիքի հեռագա հաղթանակների, բարեկեցության եւ երջանկան ման բեռը: Նա բոլորին խորհուրդ սվեց ամեն օր ձաշին խոսել Հայաստան վերադառնալու մասին, «թեկուզ վերադառնալ լինի մեկ ամսից, մեկ տարուց, կամ հինգից տասնհինգ տարուց, բայց կարևորը սանը երեխաները դեպք էլ լսեն ու հասկանան, որ ծնողների նմանակը Հայաստան վերադառնալն է, Հայաստանում աղբյուրն ու հայրենիքը հոգրացնելն ու ծաղկեցնելն է»: Եկեղեցուն բազմությունը մեծ ակնածանով էր հետևում վարչապետի ամեն մի խոսքին, շնչին: Միայն հրձվանքի ելեւջներ էին լսվում: Իսկ հանդիման ավարտին եկեղեցուց դուրս գալուց, ժողովուրդը Նիկոլին ձեռքերի վրա էր տանում վանկարկելով. «Ազգի հերոս, հալալա ֆեզի»:

Բրյուսելը վիբրացիայի ենթարկվեց Ֆուսբոլային շոկից, իսկ բելգիահայերը՝ վարչապետի այցից

Բելգիայում բավականին կոռեկտ սոկոս են կազմում բելգոֆրանսիական ընթանիները, եւ հասկալից այս հանգամանքն էլ ավելի հեռախոսակցական ու վառ սրամարտություն էր փոխանցում նույնիսկ ոչ ֆուսբոլասերներին: Բելգիան կարծես վերածվել էր մի անասելի ֆուսբոլային հրատարակի, որ մթնոլորտը շնչում էր ֆուսբոլ եւ արձանչում հաղթանակ: Սակայն Ֆուսբոլի աշխարհի զավաթին սիրելու բաղձանով արբած բելգիացիներն այնքան մոտ թվացող հաղթանակի եզրագծին սայթաֆեցին՝ վերջնախաղը զիջելով հարեւան Ֆրանսիային: Պարտությունն արժանադատիվ ընդունող բելգիացիները, հյուսված ֆրանսիական հոգեբանությամբ եւ լեզվական միասնությամբ, առաջինը ողջունեցին խաղում հակառակորդի հաղթանակը: Տարածային մասշտաբով Հայաստանի կրկնօրինակ փոփոխ Բելգիան աշխարհին մասուցեց գեղեցիկ խաղային հաճելի դաշտեր՝ դասվով զբաղեցնելով երրորդ հորիզոնականը: Ֆուսբոլային շոկից դեռ չսթափված բելգիացիների հաջորդ փորձությունը ֆուդաբոլային շոկն էր: Բրյուսելում մեկնարկվեց ՆԱՏՕ-ի գագաթաժողովը, ինչը նշանակում էր ԱՄՆ նախագահ Դոնալդ Թրամփի դաշնակցական այցելություն Բրյուսել: Եվրոպայի մայրաքաղաքը դարձյալ հայտնվեց երկաթյա փառաբարի կենտրոնում: Փակվեցին ֆուդաբոլային կենտրոնական ձանադարհներն ու թունելները, խցանվեցին միջուկ օդանավակայան ձգվող մայրուղիները: Բելգիայի երկնակամարը խճողվեց անօդաչու թռչող-նկարահանող սարքերով, ինչն ասես սեւ բզեզների արձավ հիւստեցնող հարձակում լինեց: Եվս մեկ անգամ հասարակ ֆուդաբոլային դարձան աշխարհի մեծերի ընդունելության լուսկյաց սուժորը: Աշխարհամի Եվրոպայի մարդիկ ժամերով դեպք էր համարվեցին խցանումներն ու համարվեցին այդ օրվա իրենց աշխարհամից ուսացման համար սղասվելիք նկատույթային:

համայնքում, որ բոլորի խոսակցության թիվ մեկ բաղձանը Նիկոլին տեսնելն էր: Բրյուսելի հայկական եկեղեցի վարչապետի ժամանելու լուրն այնպիսի կայծակնային ու ժողովրդամբարձրվեց, որ ցնծության ալիքը Բրյուսել բերեց ոչ միայն Բելգիայի հեռավոր ֆուդաբոլային, այլ նաև Հոլանդիայի, Լյուսեմբուրգի, Գերմանիայի ու Ֆրանսիայի հայերից Եվրոպայի: Նախատեսված հանդիպումից դեռ ժամեր առաջ եկեղեցին բազմամարդ էր: Վերջին ֆան սարիներին, գուցե եւ նախկինում էլ եկեղեցի այցելած ոչ մի նախագահի կամ դեպքական գործչի չէր հաջողվել վայելել սիյոնիզմն աղբյուր մեր հայրենակիցների այդչափ տնական սրամարտությունն ու սիրառաս ժողովները: Եկեղեցին սովորաբար մարդաս է լինում աղբյուրի 24- ին, Ջաշիկի արարողությանը, կամ դասակարգության օրերին, բայց այն ինչ կասարվեց այդ օրը՝ գերազանցեց բոլոր ակնկալությունները: Նիկոլ Փաշինյանին տեսնելու էին եկել հաճանդամության սայլակին գամված ձեռնափայտով մի կերպ սեղաբարձվող հիվանդներ անգամ, մանկահասակ երեխաներ, տասնակամակներ, սարիային սարբեր խմբերի: Մարիկի ցնծության մեջ էին, ժողովներով, բարձր սրամարտությամբ: Սրաբովս ծիծաղներով լին էր եկեղեցին, դրսի հարակից տարածքը:

դաշնակցական հյուրերին եկեղեցին դիմավորում է՝ հայկական ավանդույթներին հավասարի: Ժողովրդի ջերմությամբ, արեւային առասույթով լեցուն հայկական եկեղեցուն Նիկոլ Փաշինյանը հայրենադարձության կոչեր արեց, մասնավորապես շեքեյով, որ «Հեղափոխությունից առաջ Եվրոպայի դե յուրե Հայաստանի ֆուդաբոլային էին, բայց իրենց դե ֆակտո ՀՀ ֆուդաբոլի չէին համարում, ֆանի որ Հայաստան ասելիս զգացողությունն ասոցացվում էր Հայաստանի կառավարության հետ, ինչը ցածրացնում էր ՀՀ անձնագրի եւ ֆուդաբոլային արժեքը: Հեղափոխությունից հետո հիմնական ձեռքբերումն այն է, որ յուրաքանչյուրն անկախ ֆուդաբոլային իրեն համարում է ՀՀ հոդարս, արժանադատիվ եւ հաղթանակած ֆուդաբոլի»: Վարչապետն իրեն հասուկ տնկունությամբ աշխարհի բոլոր անկունների հայերին կոչեց ՀՀ հոդարս ֆուդաբոլային եւ հեղափոխության իմաստը համարեց համայն հայությանը իրենցից խլված եւ խլվող հայրենիքը հետ վերադարձնելը: «Այժմ այն վերադարձվել է եւ ՀՀ բարձրագույն իշխանությունը ժողովուրդն է»: Վարչապետը հսակ արտաբերեց, որ «ֆուդաբոլային եւ ընթացիկ իրավիճակի ամենակարևոր նրբությունն այն է, որ մեր հայրենիքը ժողովրդին է եւ այսուհետ յուրաքանչյուրն իր կարողությունների չափով դեպք էր սեր լինի եւ սեր կանգնի հայրենիքին: Բազմաթիվ հայեր իրենց համարում են ֆուդաբոլային գործընթացի ակամատեսն ու վկան, բայց հայության Եվրոպայում չկա ակամատես եւ վկա, ֆանի որ բոլորն էլ հեղափոխության լիարժեք մասնակից են եղել եւ իրենց ուժերի չափով ներդրում ունեն այս հաղթանակում: Ժողովուրդն է հաղթանակի համահեղինակը, ֆանի որ առանց ժողովրդի ահեղի ու ճակատագրային՝ հաղթելն անհնար է»: Նիկոլ Փաշինյանը դարձ ազգականերով շեքեյեց, որ հաղթանակի հիմքը միասնականությունն է եւ այն

վարչապետի հեռանալուց հետո հավաքվածներից Եվրոպայի փայլասակող աչքերով ասում էին. «Գալներս իզուր չէր, Նիկոլին թեկուզ հեռվից, բայց զոնե մի ֆանի վայրկյանով կարողացանք տեսնել»: Բելգիահայ համայնքի դասունության մեջ նման նախադեպ անկունակած չի եղել: Այսֆան Եվրոպայի ֆուդաբոլային վարչապետ սիրողներ Հայաստանը երբեւ չի ունեցել: Բայց ինչպես ասում են՝ սերը միայն խոստերով չի լինում, այն նաև գործով է դեպք աղապուցել: Սիրո համար արժեք աշխարհի ծայրն էլ գնալ, բայց այս դեպքում, իհարկե, ոչ թե աշխարհի ծայրը, այլ սեփական հայրենիք վերադառնալն է: Թե հայության ֆանի սոկոսն իրավ կաղապուցի վարչապետի հանդեպ իր անկեղծ սերն ու կերպարանա հայրենիք, թողնեմ ժամանակին: Մնում է նաեւ հուսալ, որ ժամերով արեւի սակ վարչապետին սղասողներից, «ԴՈՒՄՈՎ» համարներով երթեկեղեցուց, վարչապետի «ջանին մեռնողներից» ու «ջիզարը ուսողներից», «ցավը սանողներից»... ուսաթափվողներից, նրա հետ նկարվելու, թեկուզ մասով բաժնակցին դիմելու բաղձանով լեցուն մեր հայրենակիցներից ֆանիսը կաղապուցի իր հայրենասիրությունն ու ռեալ ֆայլեր կանի հարգելու վարչապետի կոչը եւ Հայաստան վերադառնալու գործնական օրհնակով կաղապուցի իր սերը: Բրյուսելում կայանալիկ ՆԱՏՕ-ի գագաթաժողովի Եվրոպայի նախագահներն ու Հայաստանը ոչ մի դաշնակցական փաստաթուղթ չի ստորագրել, ի դասասխան «ԱԶԳ»-ի հարցմանն ասաց վարչապետին ուղեկցող ՀՀ դաշնակցությունն նախարար Դավիթ Տոնոյանը: Նա նաև հավելեց, որ սա վարչապետի առաջին դաշնակցական այցն էր Բրյուսել եւ այն ավելի Եվրոպայի էր ձանաչողական բնույթ: Հայաստանյան դասվիրակությունը հանդիմել է նաև համայնքի գործարարների հետ, որի Եվրոպայի ներսում խոսվել է Հայաստանում նոր ներդրումների, նոր աշխարհաշեղերի բացման հնարավոր տարբերակների Եվրոպայի:

ԳԵՂԱՍ ԷՅՈՒՐՈՒՄՅԱԼ

Յերթական խառը թե խառնակ ժամանակներ է աղյուս հայաստանյան հանրությունը: Դժվար է միանձանակ ասել, առավել եւս ղեկնել, թե ինչ կլինի ոչ միայն ամիսներ անց, այլև առաջիկա օրերին ու Եւրոպայում: Երբ Եւրոպայից ուրեւ մեկն անհնար է հիմնավորում է մեզանում կոռուպցիոն ու մեծաճանաչում դրսևորումների հանդեմ զարկ տալու համարժեք տարի առաջնահերթությունը, որը ողջունում են, գրավոր խոսքով դաժարանում ու հավանության արժանացնում, այսուհանդերձ գրույցի ընթացքում ակնարկում են, որ երկիր մոլորակի զարթոց աստիճանաբար կարծես կան երկրներ, ուր ընդգծված կոռուպցիա չկա, մոնոպոլիաներ մոլորակ, իսկ ահա բնակչին

ող, իր մոտեցմամբ ասելիքի թիրախ դարձնելով մոլորյա Յասասանի անցած ողջ դասնաճրանը, այստեղ ծավալվածի մեջ տեսնելով մոլորյա Յայասսանին ստանաճող ամենամեծ վճանգը: Կարծիք է, ոչինչ ասել չես կարող, այնպես որ օրեր Երունակվող մտրումներից հետո Եարբային լրագրողը հետո կիսվել «Ազգ»-ի ընթերցողների հետ: ԳՅԵ-ի ու ԳԳԿ-ի հանդեմ հայաստանաբնակներին ակնկալիքները ու չարածի արդյունքում կազմավորված հիասթափությունը մի կողմ թողնելով ասելիքն ուղեկցել «հարցած գայլերի ոհմակներ», «անմեղ մարդկանց արյունաբերու հաճվեհարդարի ենթարկելու վճանգ», «աննկարագրելի ազգադավություն», «եռացող ասելություն», «հոռոտելու՝ Եաս-Եասերի մերհին դասրասականությունը» եւ համանման արտահայտությունները, թող մերվի անկոչումիս, դարգադես անհասկանալի են:

սանհի: Այսկերդ ազատեցին գլխացավանք դասնաճող ֆելյետոնիսից, ունեցան բարեխղճ կուսկոմիստական: Այսուհանդերձ, աշխատանքակիս մուսհի մոտ հետեյալ ցուցադասառն էի փակցրել. «Մեզ դեմ են գործարար մարդիկ, միայն թե սոցիալիսական մասնորոշումը. Լ. Բեմմե»: Գարյուրավոր անգամներ են դասասխանել, որ չգիտեմ թե ինչ է նկատի ունեցել 5-ակի հերոս մեր գեներել «գործարար մարդիկ, միայն թե սոցիալիսական մասնորոշումը ասելով», մինչ եկան վերակառուցման եւ երկիր ու համակարգի փլուզման ժամանակները: ԽՍՀՄ գորբաչուկյան Երանում մարդկային տեխնոլ սոցիալիզմի Եուրջ Բնարկուններ ծավալվեցին, որոնց անդրադարձա «Սոցիալիզմ. Ինչ է այն», «Շվեդիա. սոցիալիզմի դիակի առաստելը» հրատարակումներով: Ավաղ, դրանք Բաղաբային թերթում տղագրել ոչ մի կերպ չհաջող

դես էլ չլուծելով սեփական հացով ինքնաբավությունը, չխոսելով մտի, կաթի եւ այլ առաջնահերթություններով աղախովվածությունից: Արդեն երեք տասնամյակ է աղյուս եմ մոլորյա Յայաստանում եւ անգամ նվազագույն չեն լուծում մեր մարդկանց կենսական սննդակարգը սեփական արտադրության դարեմով աղախովելու խնդիրը: Ցավով այսօրինակ դարազայում հանրություն-ի խախտություն հարաբերություններում բարեբար միջավայրի հաստատումը խնդրահարույց է դառնում, Բանգի լավագույն աշխատող եւ լավ վարձատրվող ուրեւ մեկի առաջնահերթ նողատակը ուրակալ եւ մասշեյի սննդակարգ ունենալն է: ԳՅ գոյության 30-ամյա Երանում առաջարկ-դասանջարկի լուծված չլինելն էլ հանրային անառողջ դրսևորումների է հանգեցնում եւ ի խախտության ամենաբարի ցանկությունները ուրեւ ձեւով հանրային ընկալման չեն

սացվեց: Գանանման դասկեր է գյուղորոշում: Թե ինչու է անհանգստություն առաջացնում երբեմնի կոլխոգ-սովխոգների վերացումը, որոնց առկայության դայանմանում խսիմական Բաղաբային հիմնական սննդակարգը մերմուծվող էր, դարգադես անհասկանալի է: Այնպես ու Եաս ավելի ցանկալի է վասակաԵաս այրերի, նաեւ մասնագետների ԳՅ հողային կարողունակության առավել արդյունավետ մեակման գործընթացի փաստարկումը, այստեղ հավելյալ արդյունքի ստացումը, մրցակցության դայանմանում գների կայունացումը: Միայն համանման գործընթացների արդյունքում է հնարավոր կանոնակարգել ԳՅ գյուղատնտեսական ոլորտը, կանխել խաղողի, կաթի, կարսոֆիլի, այլ մեակաբույսերի մթերումների ընթացքում առաջացող Բառը, վերացնել աղախի բյուջեից ընչազուրկ մարդկանց հաճվիմ այլեայլ զարեային աղեսների դասնաճող հերթական ընչազուրկների Եարբում հայնվածներին ֆինանսական աննեան հասկացումներով նվազագույնս միթարելը: Տարորհակորեն ԳՅ գյուղատնտեսական միթը, նախարարության ու չգիտես ինչու օտարալեզու ազարարին անվանումով համալսարանի, մեկ տասնյակից ավելի ինստիտուտների ու գիտական կենտրոնների առկայության դայանմանում դարգադես չի փորձում զալ այնպիսի հարցերի դասասխանները, թե ինչու է մեզանում կոլերի միջին զարեական կաթնասվությունը 2 տոննա կազմում, հացահատիկային մեակաբույսերի հեկտարից բերքը հազիվ 3 տոննա, ինչու չունեն մասնու անասնադասնություն, զարին զարու վրա ձախողում են խոզաբուծությունը, փոխարենը խրախուսում անհասկանալի Եինժիլադասնությունը: Կայացած տնտեսություններ ունեցող երկրներում միջին բնակչի կողմից միս-մսամթերի զարեական տղառումը 100-120 կգ է, ստացվում է որ ցանկալի 4 մլն հայաստանաբնակների այս սննդատեսակների հանդեմ դասանջարկը բավարարելու համար հարկ է 400-450 հազար տոննա մաստեսակների արտադրություն, որդիսի ցուցանիքների մասին մեզանում ընդհանրադես չի խոսվում, Բանգի հազիվ 20 տոննաի աղախովություն ունենմ:

ՆԵ՛Տ նայելու, թե՛ առաջ Եարժվելու ժամանակը

րի կյանքն ու կենցաղը հեռու է բավարար ու բարվոք համարվելուց: Գեմց Եասերի համակարանը վայելող Կուբայի դարազայում, ուր Կասրո եղբայրների 60-ամյա անձնվեր դայբարն այդպես էլ հարազատ ժողովրդին ցանկալի ու տեսանելի արդյունքներ չսվեց: Պարզ մի դասնաճող. 20-րդ դարի 60-ական թվականներին Կասրոներն առաջնորդվում էին նույն դարի 20-ականների ռուսաստանյան իրադարձությունների սեփական մեկնաբանմամբ, «որդեսգի հարուսներ չլինեն» մոտեցմամբ, երբ այլոց հոգան ու գործն աղախներ չունենալն է, մորին մեծություն աշխատանք է աշխատել ամենաստեղծ գործիքների օգնությամբ: Ահա մարդ-արարածի, նաեւ հայաստանցիներին այն փրկողակը, որը բոլոր կարգի հանրություններին, անգամ բազմալեզու ու բազմակրոն, հեռու է դասնում մոլորակ թավեյա հաճելի ընկալումով հեղափոխությունների իրականացումից, Բանգի հեղափոխություններն իրենք իրենցով ցանկալի իրադարձություններ չեն, եթե նկատի չունենանք համակարգային փոփոխությունները: Արդեն հիճասակված Կուբայի տնտեսության վերաբերյալ հեղինակիս մասնորոշությունների Երանակից որոշ թվեր մերկայացնենք: 1975-ին, երբ երկրի բնակչությունը 10 մլն էր, դասնում էր 5,5 մլն խոռո եղջերավոր, 2015-ին համադասասխանաբար 11 մլն եւ 4 մլն: 2017-ին Կուբայում 1000 բնակչի հաճվով կար 40 ավտոմեքենա, հարեւան ոչ հարուս Մեփիկայում՝ 300: 1 բնակչի հաճվով զարեական էլարտադրությունը Կուբայում 1500 կվտմ է, Մեփիկայում 2300 կվտմ, 1000 բնակչի հաճվով ծնունդները համադասասխանաբար 10 եւ 19: Այնպես որ մեր այսօրվա անելիքը, որը ոմանք խնդիրներ են դիտարկում լուծում փնտրելու ակնկալիքով, հե՛՛՛՛՛, թե՛ առաջ նայելով ժամանակը տնտեսություն մեջ է:

Անգամ այն դարազայում, երբ փորձ է արվում դասնաճողության սակ վերցնել սալիմյան ժամանակահատվածների հրեճավոր ոճագործությունների դասասխանակությունը ԳՅԵ-ական հեղափոխության ժամանակների կոմունիստների ուսերին բարդելու գործելաճը մերժելը: Ակնարկը կարծես 1970-80-ականներին է վերաբերվում, անմիջականորեն նաեւ տղերիս հեղինակին:

1968-ին դեփհամալսարանի ժուռնալիստիկայի բաժինն ավարտելուց հետո նեանակում ստացա մերկայիս Վանաճորի «Կայծ» օրաթերթ, սանձնեցի մամակների բաժնի վարիչի դասնում: Տաժամակիր մի աշխատանք, երբ ամեն դասի էի առնչվում, ասեմք էլեկտրաէներգիայի գողությունների, հացի անուրակության, ջրամատակարարման ձախողումների, Եինարարական խախտումների, տրանսպորտային աղավաղումների, սղասարկողների կամայականությունների, իրականացվող աղորինաճիմության, առեւտրի Եիլաճիքի, անորակ ասֆալտադասման, Բաղաբային առարյան դժոխքի վերածելու համանման հարյուրավոր հարցերի ու խնդիրների հետ: Կուսակոմունում գնահատեցին աշխատանք, երիտասարդ կոմունիստ դարձա, էլ ավելի եռանդով ու սրությամբ Եարունակեցի այդ զարիներին ընդունված ֆելյետոնների միջոցով վեր հանել Բաղաբային տնտեսության թերությունները, մինչ այն դասը, երբ վերադասում որոշում կայացվեց համես լրագրողիս տեղափոխել միջին ասիճանի կուսակցական աշխատ

վեց, Բանգի կոմունիստների խոստացած ազատախոսությունը առնչինչ էր: Այնպես որ մեր դասնության այսօրինակ դրսևորումներին անդրադարձալը դարգադես անհարկի գործ են համարել եւ երբեւէ չեն անդրադարձել: Այն մեատղես դիտարկել են առաջ նայելուն խոչընդոտող միջոց:

Գնարավորինս հակիրճ ձեւով փորձեցի մերկայացնել երբեմն անհարկի վերիճվող 1970-80-ականների մեր աղաած ժամանակահատվածը, որը կարելի է ամփոփել տնտեսականներս փորձ ունի խոսքերով եւ ավարտել հասկացողին կեն Բյուֆթեն էլ հերիք է իմաստախոսությամբ: Եվ տեղունեղն անվերադասնորեն հարցնեմք, թե ինչ երկիր ենք ցանկանում ունենալ. միայն ու միայն առաջ նայելով, մեր գերակայությունները հաստատելով, աշխատանքն ու աշխատել մեծարելով, որոնց Ենորիք ու միջոցով է Աստո գավակ մարդարարածը գողություն ստանում իր աղաած դասից: Թե՛ դաստեանդաստե առիթներով անցածաղաածը վերիճելով, այն գունակարգված տեսնելու փորձով: Այստեղ այն արդարացումները, թե անցյալից հարկ է դասեր Բաղել՝ վասահ են, գիտեմք բոլորս, ուսիեւ կարծում են, որ դրանք ինչ-որ առումներով դասի սակ անգորությունը սողելու դարգ փորձեր են, Բանգի դրանցում անգամ Եաս մասնորոշ զարցերի դասասխաններ չկան: Ասեմք, երկրների համար իմմարար դարեմային աղախովության ու անվասնգության խնդիրը: Ամբողջ յոթ տասնամյակ աղաածիմ ԽՍՀՄ անասնահամալակ հողային դայանմանում, այն

արժանանում: Եվ հարցը՝ ինչ անել, տրվում է հերթական անգամ:

Պասասխանը համաճարհային տնտեսագիտական ու տնտեսական միթը վաղուց է գեել, գուցեւ առանց լուրջ փնտրուիք: Օրվա հրամայականն է, որ լրագրությունն իր տեղում իր հերթին օգտակար լինի այս գործին, երբ արդեն որոշակի մասնորոշության հեղինակներ այլ ուղղությամբ են ուղղորդում հանրային ուճարությունը, մեզ սղառնացող ամենամեծ վճանգ դիտարկելով ազգային հոգեբանության, մեր հոգեկերտվածի, ինքներս մեզ չհավասալու, մեր լավը չգնահատելու, հազարամյակների խորհրդ եկող մեր իսկ արժեքները թերագնահատելու, չարժեքներելու մեր վաս սովորությունը: Ականայից ցանկանում են ասել. իսկ ո՛ւր մնացին մի բռունցք դառնալով Արցախ աշխարհը վերագտնելու, մեզմից հանիրավի խված հողերն ազատագրելու, ազգային երգ-երաժեշտությամբ հողատնալու, իվերջո՝ օրեր առաջ համայն մարդկությանը թավեյա հեղափոխությամբ զարմացնելու մեր համես ձիթերը, այլոց գնահատմամբ՝ հանձարել ունակությունը: Մրանք ազգային հասկություններ են, որոնց դայանմանում իհեւել գոյություն չունեցող երբեմնի մոնուսր դետության ունեցվածի յուրօրինակ տնտեսման մասին, թող մերվի, տեղին չէ: Նման դարազայում տնտեսվարմանը թող որ սիրողական մակարդակով սիրադեսող Բաղաբային մասնանում է դեռեւ կանգուն էլեկտրալամդերի գործարանի օրինակը: ԽՍՀՄ նախագծով ու հողության հաճվարկով կառուցված այս ձեռնարկությունը տասնամյակներ Եարունակ վակունային եւ լուծմիմեցեցեային միլիոնավոր էլեկտրալամդեր էր արտադրում եւ դրանք նաեւ առանում աշխարհի առնվազն 35 երկիր, Եարունիա, Ֆրանսիա... ԽՍՀՄ փլուզումից հետո գործարանը բազմաբնույթ խնդիրներ ունեցավ, մեր լավագույն գործարարներից Գնան Վարդանյանն էլ փորձեց այն վերագործարկել: Ավաղ, ոչինչ չս

16 07 2018

ԳԵԿՈՐԳ ԳՅՈՒԼՈՒՄՅԱԼ

Իշխանափոխությունից (վերջին օրերին սեղի ունեցածից հետո չեն համարձակվում հեղափոխություն ասել) հետո Նոր Հայաստանում նոր «ուրիշ» են աճել, այդ «ուրիշից» էլ հսկայական ֆանակով «բիբարներ» են աճել ու որոշել, որ Հայ Առաքելական եկեղեցին փրկության կարիք ունի, իրենք էլ հենց «փրկիչներն են» եւ կաթողիկոսին փոխելով ղեկավարել փրկելու եկեղեցին: Այսինքն՝ սրանք «ուրիշ փոխ փրկարներ են»:

այն գաղափարով, որ իրենք «նոր խաչակիրներ» են եւ ղեկավարելու են փրկելու Հայոց եկեղեցին, ապա եւ լուսաբան են երկարատեւ բացատրական աշխատանքներում նրանց հետ եւ աղաչելու, որ, այլ ընկերներ, այլ դուր իմենք փրկության եւ փրկիչ կարիք ունեն, քանի որ նախաձեռնել են մի բան, որի մոտեցումն առաջին հերթին սխալ է, եւ երկրորդ՝ այն իրագործելու համար փոքր եմ, զաճաճ: Եթե ուզում եմ, ձեր ձեռնարկումս՝ «փրկելու եկեղեցին», ապա ինչու եմ ղողձում այն, ինչու եմ Վեհաբանի սարածիք դարձրել ճաշարան, ինչու եմ սարածում վրաններ խփում,

ղեկավարությանը՝ կանխել այս խայտառակությունը: Բայց ձայն չկա, եւ այդ լուսաբանումն էլ ուղիղ համեմատական է մտավորականության կոշի հետ: Լավ, ամեն ինչ ու բոլորը մի կողմ, ո՞ր է նայում երկրի ղեկավարությունը, եթե արդեն մտավորականները չեն խառնվելու, իսկ լուրջ է իշխանությունը, ինչու էլ միջամտում, ո՞նց հասկանանք այս ամենը: Այս ամենի ֆառափառության մի շարքում է, սա Մայր աթոռ Ս. Էջմիածինում է, Հայ Առաքելական եկեղեցու հիմք: Այստեղից դուրս դրձած մեկ-երկու Պետրոս Գեա-

46 տարեկանում գտել է իր կենսաբանական հորը

«Ֆրեզնո Բի» դարբերականում լրագրող Կարմեն Տորոն գտել է 46-ամյա Թիֆանի Դոուլի անհավասարակշռ հետախույզական դաստիարակման մասին: 35 տարեկան Թիֆանին մտածել է, թե իր հայրը մոր ժողովուրդ է, կարծես ինքն է, որ ընտանիքը թողել է նախքան իր ծնվելը եւ հետագայում ավելի քան երեսուցյակ է 11 տարեկանին ինքն է, որ մոր անունովը ոչ թե իր հայրն է, այլ իր խորք հայրը: Բայց ինչ-որ մի զգացում հանգիստ չի սվել նրան: Ինչպե՞ս է, որ ինքը տարբերվել է ընտանիքի մյուս անդամներից եւ ունեցել է սեւ մազեր ու սեւ աչքեր: Իր «բոյ-ֆրենդի» վերջերս նվիրած ԴՆԹ-ի տեսքը բացահայտել է, որ նա կիսով չափ հայ է եւ իր կենսաբանական հայրը Դագ (Doug) Դավիթյանն է Ֆրեզնոյից, որ 1971-ին իր բաց կադրայիս ֆուտբոլիստ Ս. Նահանգներում օրգանաբանության կենտրոնում (Միսուրի) հանդիմել է մորը:

Առջանց որոնումներ կատարելով նա հայտնաբերել է «Total Care Medical Group» ընկերությունում որոշեց մարկետինգի կառավարիչ աշխատող Դագ Դավիթյանին: Միասին նրանք կադր են հաստատել Թիֆանիի մոր հետ եւ եզրակացրել, որ Դագը հավանաբար Թիֆանիի կենսաբանական հայրն է:

Ի դեպ նրանք (Թիֆանին եւ Դագը) շատ մանուկություններ են հայտնաբերել իրար հետ մտերիմ գրույցների ընթացքում: Երկուսն էլ, դարձվել է, շատախոս են եւ չեն սիրում, որ իրենց ընդմիջում են, երկուսն էլ բիզնեսից լավ են հասկանում, Դոուլն անձամբ գույքի վաճառքով է զբաղվում, իսկ Դագը նախկինում եղել է Ֆրեզնոյի Առեւտրի դպրոցի նախագահը, որը կառավարել է կառավարիչ հսկայական մի ընկերություն: Եվ ամենահետախույզական եւ ամենազարմանալի զուգարկությունը: Երկուսն էլ իրենց առօրյան սկսում են կարգավորվել Ավեստրանի իրենց նախասիրած միտերային հասկանքները: Նմանությունները չափազանց ակնառու են:

Դոուլն Ֆրեզնո է ժամանել հունիսի 15-ին տոնելու «Հայրերի օրը» իր նորահայտ Դագ հոր հետ: Այնտեղ ծանոթացել է Դագի ծնողների՝ Դոուլն եւ Դոլորես Դավիթյանների հետ:

«Ինքն ինձ միշտ ասում էի, որ ես մի այլ հայր ունեմ: Սա իսկապես հրաշք է: Ես հիմա խաղաղություն եմ զգում, հոգեդաշտ հանգիստ եմ», ասել է Թիֆանին: Իսկ Դագ Դավիթյանը (65 տարեկան) նշել է, որ դստերը զսնելով վերափոխվել են իր կյանքը:

Նրանք երկուսով շատ ոգետրված են, որ զսնել են միմյանց: Ինչպիսի՞ ճակատագիր: <.Տ.

Լրբերը արբեր են դառել, սերը արբել են սարել

Ամենակարգից ընտանիքային անդամադատված հարց է ծագում՝ ո՞վ է այս սասանայի վերակացուների դեմքով ափսոսանքի համոզել, որ իրենք հզոր են, հրե, հրածին, որ իրենք կբերեն փրկությունը մեր եկեղեցու: Մինչ այսօր հայտնի չէ՝ այս կորուսյալները կաթողիկոսին են ուզում հրաժարեցնել, թե՛ եկեղեցին ֆանդել: Երկու մտադրություններն էլ դասադասված են ձայնողներ: Քանի որ նրանք կաթողիկոսին կարող են հրաժարեցնել այնպես, ինչպես ես կարող եմ դադարեցնել, ասեմ, Պենսիլվանիա: Իսկ եթե ցանկանում են ֆանդել մեր եկեղեցին, ապա թող համոզված լինեն, որ ես ու իմ մասնակցները կարող ենք հետ կտրել այնպես, ինչպես ինձ հետ կվարվեին ամերիկացիները՝ Պենսիլվանիա դադարեցնելու փորձից հետո: Եւ հետո, եթե որեւէ մեկն այս ամբողջի գլուխը հեռուցված լցնել է

ծննդյան արարողություններ կազմակերպում: Չե՞ք հասկանում, որ աչքը նորոգելու փոխարեն ունեն էլ եմ փչացնում: Ձրի կաթիլի ղեկավարը է, որ այս մարդկանց նմանակն ամենեւին էլ կաթողիկոսի հրաժարականը չէ, այլ Հայոց եկեղեցու հիմքերի խախտումն ու կործանումը: Նրանք թվում են ունեն եկեղեցու որեւէ վիճակի վրա, որի վրա աղաչույցն են վերահիշելու եւ չնչայլ փաստերը: Այս դրոշմը եւս մեկ անգամ ամրագրում է այն օտարերկրյա կերակրասառի գործունեությունը, որը կերակրում է այս «փրկիչներին»: Մյուս կողմից, շատ զարմանալի ու սխալեցուցիչ է հայ մտավորականության լուրջությունը: Մինչդեռ ամենաառաջինը հենց նրանք ղեկավարում են Վեհաբանի ու ամբողջի միջուկ, կաթողիկոսի ու բողոքականների միջուկ, հենց նրանք ղեկավարում են երկրի

դարձի ու Տեր Ավետիսի փոխարեն այստեղ են ամուր կանգնել հզոր հայրապետներ՝ Գեորգ Չորեքյանը, Խրիմյան Հայրիկը, Գեորգ Սուրենյանը եւ այն հայրապետները, որոնք հայ ազատագրական պայքարի անբաժան մասն են կազմել: Չի կարելի ժառանգել անարկա դարձնել այն սուրբ վայրը, որտեղից հնչած զանգերը բեկում են մտքերը այնպիսի բախտորոշ ճակատամարտի մեջ, ինչպիսին Սարգսյանի հետնամարտն էր: Եթե նույնիսկ որոշ մարդիկ անկեղծ են դառնում կաթողիկոսի հրաժարականը, ապա դա ղեկավարելու լրջությամբ, խոնարհությամբ, աղոթքով, դարձված մարդկանց կողմից, սեղանի շուրջ հավաքվելով, անկեղծ գրույցի օրը, առանց Վեհաբանի սարածիք լրբերի սրբազան արարողակալ դարձնելու:

Նոր Հայաստանի հին վերքերը

Ամիսներ առաջ սույն թերթում «Փախսական սեփական երկրում: Ռ՝ր է ասֆալտը» վերառությամբ հոդվածով անդրադարձել էի Գեղարևունի մարզի Շորժա-Վարդենիս վանքի նախապետի այն հասկանքի (սե՛ս «Ազգ», 03.08.2018 համար), որը դարձրել էր անհավասարակշռությունը, որը որոշեց կարելու նշանակության ճանապարհի անուշադրության է մասնավոր: Ինչպես նշել էի հիշյալ հոդվածում, ճանապարհներ շարունակ այս ճանապարհը չի վերանորոգվել եւ որոշ հասկանքներ այսօր գուրկ են ավտոմեքանիկա կոչվելու իրավունքից, որի դասձառով էլ սարածում անգամ հասարակական տրանսպորտի չի գործում: Այս մասին նախկինում բազմիցս իրազեկվել էին թե՛ Գեղարևունիի մարզպետները, թե՛ Տրանսպորտի նախարարությունը, թե՛ անգամ նախկին նախագահ Քոչարյանը, բայց ինչպես ասում են՝ գուճարները սառնույցի են գրվել, սառնույցն էլ վաղուց հալվել է: Անուշաճ էթե գուճար տրանսպորտ է:

Մոտ երկու ամիս առաջ Հայաստանում սեղի ունեցավ իշխանափոխություն, իշխանությունն անցավ բացառապես ֆաղափական այլ աշխարհայացք ունեցող մարդկանց ձեռքը, ովքեր տարիներ շարունակ ֆունդաշտել են նախկին իշխանություններին՝ անգործության ու փողերի վաճառման մեջ: Հիմա մոր Հայաստան է, եւ լիափայլ լինելով, որ մոր Հայաստանում հնարավոր կլինի դարձանել հին վերքերը, ս.թ. հուլիսի 2-ին էլ փսոսով դիմումներով Գեղարևունի մարզպետ Իշխան Սողաթյանին: Ներկայացնելով խնդիրը, միաժամանակ նշեց, որ սեղում խնդիրը բավականին սուր վիճակ է ստացել եւ հղի է անկանխատեսելի հետեւանքներով, որովհետեւ ինչպես գյուղացիներն են սիրում ասել՝ դանակը ոսկորին է հասել, կամ աչ, կամ ձախ: Հուլիսի 7-ին ստացա Գեղարևունիի մարզպետարանի աշխատակազմի ղեկավար Սեւակ Խլղաթյանի մակագրությամբ դասախոսը, որում նշվում էր,

որ մարզպետարանն արդեն դիմել է ՀՀ տրանսպորտի եւ կառուցողականության նախարարության՝ խնդրո առարկա ճանապարհափակումը որեւէ ճանապարհափակման ծրագրում ներառելու համար: Եթե է, նախկին իշխանություններն այնքան են մտած դասախոսները սվել, որ այս դասախոսից հետո մի տեսակ «այ է, մի սասկիր, զարուն կզ»-ի հոտ եկավ դրանից, բայց հույսը վերջում է մեռնում, այն էլ՝ շատ հազվադեպ: Եվ ահա, սեղի բնակիչներն անհամբեր ստանում են, որ իշխանությունը կրթի մոր Հայաստանի հին վերքերը: Բայց, այնուամենայնիվ, այս ստանումն ինձ հետսովեցական մի հայտնի հուճոր է հիշեցնում: Երբ մարդասար գնացրը դադարեց գործել այս սարածում, ինչ-որ մեկի անհավասարակամ ստանումը մարդիկ կասկածալի ասում էին՝ «վազգալում (զնացի կայարանում) էլ ա շատ մարդ ստանում»: Հուսով եմ՝ «վազգալում» երկար չենք ստախ:

ԳԵԿՈՐԳ ԳՅՈՒԼՈՒՄՅԱԼ

Աստի սիրուն. հեռու դառնեմ մեզ... ԱՄՆ ԸՕ-ից

Այս օրերին ՀՀ-ում ստասկող ընտրությունների օրենսգրքի նախատեսարանական փոփոխություններ են ընթանում: Երբեմն դրանցում ինչ-ինչ բանավեճեր են ծագում, որոնցից շարժառիթ ընտրող շատ էլ դասկարծանք չունի: Խոսվում է սարբերակներից, այլեւայլ երկրների փորձն ընդունելուց: Երբ ծանոթացա ԱՄՆ-ում 1868 թվականից շրջադրվող «Համապարհային փաստեր. 2018» 1008 էջերից բաղկացած սեղեկատվի «Նախագահական ընտրություններ» բաժնի թվերին, դրանք վերընթերցեցի մի ֆանի անգամ եւ ակամայից՝ Աստի սիրուն, հեռու դառնեմ մեզ ԱՄՆ ընտրատեսակարգից բղավելու ցանկությունն առաջացավ: Բոլորս գիտեմք, որ հարթել է գործող էկոնոմիկա նախագահը, Դոնալդ Թրամփը: Սակայն ի՞նչ գնով:

Նրա օգտին փոփոխվել է 62.984.825 ամերիկացի, 46,09%, դարձված Հիլարի Զիդնոնի ձայն են սվել 65.853.516 ամերիկացիներ, 48,18%: Մնացած 5,73% կազմող 8 մլն ընտրողների ձայները բաժանվել են 29 թեկնածուների եւ անվավեր փեթերիկների միջեւ: Պարզ թվաբանական գործողության արդյունքում ստանում ենք հոգուս դարձված համարվողի 2.868.681 հավելյալ ձայն, որը դարձվում է առաջինը է, ֆանդի ԱՄՆ-ում գործում է 51 նահանգներում առանձին-առանձին վերցրած ինչ-որ ընտրողների համակարգ: 2016-ի նոյեմբերին կայացած ընտրություններում նրանց ընդհանուր թիվը 531 էր: Հիմա ինչ կարողաք, որեւէ վիճակ չկա: Մոտ 2,9 մլն դասա ձայներ ունեցող Թրամփի ընտրողների թիվը ստացվել է 304, երբ նույնքան ձայ-

ներ ավելին ունեցող Զիդնոնի ընտրողների թիվը 227 է: Այստեղ բացարձակապես կատ չունի, որ Թրամփի ընտրողների ֆանակը կազմավորվել է 30 նահանգներում, Զիդնոնինը 20-ում, 1-ում դրանք 3-1 են, հոգուս սիկնոց: Ընդամենը բավական էր, որ ասեմք Վիսկոնսին եւ Ֆլորիդա նահանգներում 23 հազար եւ 120 հազար ընտրողներով հարթած Թրամփի կողմնակիցների ձայներն անցնեին Զիդնոնին, վերջինս կունենար 266 ընտրող եւ 72 մլն ընտրող, իսկ Թրամփը՝ 265 ընտրող եւ 56 մլն ընտրող: Այս դարազայում հարթողի թեկնածու Զիդնոնը կունենար ընդամենը 22 նահանգների ընտրողների ձայները, Թրամփը՝ 28 նահանգների: Ձեր հնարավոր սխալմունքը հարթապարտե մեկ-մեկ թվերը մեկ անգամ էլ ընթերցելով:

Վերջին 5 ընտրություններում արձանագրված 3-րդ դեղին է, երբ հարթող է դառնում բուն ընտրողների դասա ձայներ հավաքած թեկնածուն, որից սակայն ԱՄՆ-ի ընտրական համակարգի դասախառնությունը որեւէ հետեւություն չեն ասում: Այնպես, «Աստիս, հեռու դառնեմ մեզ մտած ընտրությունները» արդեն առավել ֆան դասաճված ու սեղին է: Հ.Գ.- Որոշ ֆաղափառների ու ֆաղսեխնոյրների համար նշեմ, որ 2016-ի ընտրություններում, ըստ արդեն նշված սեղեկատվի, նախագահի թեկնածուների թիվը 31-ն էր, ամենասարբեր կուսակցություններից եւ անկախ թեկնածուներ, որոնց կանդիդատներն առաջիկայում:

ԳԵԿՈՐԳ ԳՅՈՒԼՈՒՄՅԱԼ 16 07 2018 թ.

Հուլիսի 16-ին, ԱՄՆ նախագահ Դոնալդ Թրամփի ղառնակալությունից մեկուկես ամիս Դեյվիդսոնը սեղի ունեցավ նրա առաջին լիարժեք հանդիպումը ՌԴ նախագահ Վլադիմիր Պուտինի հետ: Վերջինս մի քանի ամիս առաջ էր վերընթացել նախագահի ղառնակալության:

Ընդհանուր առմամբ չորս ժամ տևած հանդիպումից հետո երկու նախագահները հայտարարություններով հանդես եկան մասնավոր ներկայացուցիչների առջև:

«Մեր հարաբերություններն ընդհուպ չորս ժամ առաջ ահավոր վիճակում էին», հայտարարեց Թրամփը: Նա խոստովանեց, որ իր հայտարարությունները կարող են բացասաբար ընկալվել ԱՄՆ-ում, բայց ինքը դաստիարակ է փոխել, որովհետև նա համոզվել է, որ Վլադիմիր Պուտինը իր իրավունքները պաշտպանելու համար պետք է փոխադրվի իր սեփական տարածքում: Վերջինս նաև ասաց, որ Վլադիմիր Պուտինը իր իրավունքները պաշտպանելու համար պետք է փոխադրվի իր սեփական տարածքում: Վերջինս նաև ասաց, որ Վլադիմիր Պուտինը իր իրավունքները պաշտպանելու համար պետք է փոխադրվի իր սեփական տարածքում:

Ստիսակի սան ղեկավարը, դարբերաբար Պուտինի կողմը օրջվելով, հաճոյախոսություններ էր օրջում նախօրեին Ռուսաստանում ավարտված ֆուտբոլի աշխարհի առաջնության կադրակազմի մասին:

Թին, որն ամբաստանվում է ԱՄՆ ընտրություններին միջանցյալ մեջ:

Վերջին հարցը առհասարակ ասես ուղղված լինե՞ր դրական սրամտությանը: Պասախանելով Russia Today-ի այն հարցին, որ Սիրիայի խնդրի կարգավորման նախաձեռնությունը ղառնակալում է Ռուսաստանին, եւ, ինչպես ասում են դիվանագետները, զնդակը Ռուսաստանի դառնում է, Պուտինը ժողովրդի հանդես եկավ հղված արտահայտությամբ:

«Ինչ վերաբերում է այն բանին, որ Սիրիայի հարցում զնդակը մեր դառնում է, դարձնում նախագահը հենց նոր ասաց, որ մենք հաջողությամբ անցկացրինք ֆուտբոլի աշխարհի առաջնությունը: Եվ ահա ուզում են դարձնել նախագահին հանձնել այս զնդակը, հիմա այն իր դառնում է», ասաց Պուտինը եւ Թրամփին փոխանցեց զնդակ: Թրամփը ճարտիկ շարժումով զնդակը մետեց սիկնոզը՝ ընդամին ավելացնելով, որ մվերը կհա որդում:

Ներկաներին նախագահների հասցեագրած զխավոր միսին արտահայտեց Պուտինը: «Սառը ղառերազնը, դիմակա-

լին մոտ հարյուր էջ կազմող սեղեկակազմիկան նյութեր, որոնք միսված էին Ռուսաստանի հանդեպ կոռոզի սեղեկանը, սակայն նախագահը անսեղեք դրանց մեծ մասը: Անանուն աշխատակիցներից մեկը ՋԼՄ-ներին հայտնել է, որ Թրամփի խոսքերը միանգամայն հակասում էին ծրագրվածին: Օգնականներն ասել են, որ Թրամփը ձգտել է առանձնազուրկ ունենալ Պուտինի հետ, որդեսոգի արտահոսքը չլինե՞ր:

Ամերիկյան բոլոր կարեւոր լրատվամիջոցները եւ նույնիսկ հանրադատականներին ու Թրամփին սատարող Fox News հեռուստաալիքը հանդես եկան նրա վարագիծը ֆնտադատող թունոտ ելույթներով: Ամերիկի համար անտղատելի կերով՝ Թրամփի ղառնակալությամբ հանդես է եկել Վրաստանի նախկին նախագահ Մխեթի Սաակաշվիլին:

Բոլոր մեկնաբանները Հեյսինկիի հանդիպումն արդեն անվանում են ղառնակալ: Մամլո ասուլիսում հայտնի դարձավ, որ երկու նախագահները որոշել են շարունակել անձնական շփումները եւ մշատես ունենալ բարձր մակարդակի

Երկու նախագահները հայտարարեցին, որ համաձայնության են եկել Սիրիայի ճգնաժամի հարթահարման առնչությամբ: Դոնալդ Թրամփը ընդգծեց այս կադակցությամբ Իսրայելի անվանագության ադահովման անհրատեսությունը, եւ Վլադիմիր Պուտինը համաձայնեց նրա հետ: Երուսաղեմում երկու նախագահներին այդ մեծեցումը ընդունել են մեծ ոգելուրությամբ:

Թրամփը, ղառասխանելով լրագրողներից մեկի այն հարցին, թե ինքը ո՞ւմ է համարում Վաշինգտոնի հակառակորդ, նեղել է Եվրոմիությունը, մասնավորադես առեւտրի ասղարեզում՝ ավելացնելով, որ ԵՄ երկրներից շատերը ՆԱՏՕ-ի անդամներ են, բայց իրենց հաշիվների դիմաց չեն վճարում: Որդես մրցակիցներ մեղել են նաեւ Չինաստանն ու Մոսկվան, «բայց դա չի նշանակում, թե նրանք վրաս են»:

Մամլո ասուլիսի ժամերին ամերիկյան բոլոր հեռուստաալիքները հանդես էին գալիս հակաբարմիկյան ոգով: ԿՀՎ նախկին սնորեն **Ջոն Բրեմնանը** նախագահ Թրամփին ուղղակիորեն մեղադրել է դավաճանության մեջ: Հեռաբրակում է, որ ինքը՝ Բրեմնանը, երիտասարդության սարիներին եղել է կոմունիստ եւ նույնիսկ փելարել է ԱՄՆ կոմկուսի առաջնորդ Գես Հոլի օգսին:

ՌԴ նախագահը իրեն զուղ ու մտահավաք էր դադում, հսակ ղառասխաններ էր ասլիս, եւ, լրագրողների հարձակողական ելույթներին ի ղառասխան, ԱՄՆ իշխանություններին մեղադրեց Ռուսաստանի ֆաղաբական ու սնեստական կյանքին հնարավոր միջամտության մեջ: Հակադես հիշատան է Fox News հեռուստաընկերությանը նրա սված հարցազուրկը: Նա մասնավորադես է այն ողնդումները, թե Ռուսաստանը Թրամփի դեմ ուղղված վարկաբեկիչ նյութեր է հավաքել այն դահից ի վեր, երբ Թրամփը, որը դեռեւս ֆաղաբականությամբ չէր զբաղվում, Մոսկվա էր այցելել՝ շինարարություն սկսելու նղառակով:

Հանդիպման դրական արդունքներից մեկն այն է, որ վերկանգնվել են 2012-2014 թթ. սառեցված հաղորդակցության գծերը երկու երկրների միջես: Բացի դրանից, Թրամփը Պուտինին հավաստացրել է, որ ղառնակալության գանկը չի ընդլայնվի:

Սիրիայի հարցում Պուտինը համաձայնել է իրանցիներին ոչ թե համոզել առհասարակ հեռանալ այդ երկրից, այլ հեռունալ Իսրայելին սահմանակից որոշառծներին: Այսինքն Պուտինը որդես զիջում ներկայացրել է այն, ինչ առանց այդ էլ դիսի աներ, իսկ Թրամփը ձեռացրել է, թե դա չի նկատում: Արդունքում նա հնարավորություն ստացավ հրադարակայնորեն հայտարարելու, թե ինքն է առաջ մղել այդ իսրայելամեո որոշումը, եւ ամերիկյան մնացին: Պուտինը հայտարարեց, որ Իսրայել-Իրան փոխհարաբերություններում Մոսկվան դահողանում է չեզոքություն:

Պայմանավորվածությունների իրակացման ձանադարհին մեծ խոչընդոտ կարող էր լինել այն, որ ԱՄՆ-ը եւ Ռուսաստանը աշխարհաբաղաբական մի շարք հարցերի առումով սրամագծորեն հակադիր դիրորոշումներ ունեն, բայց, ինչպես ասում են, ձանադարհը կհաղթահարի նա, ով կանի առաջին ֆայլը: **Պ.Բ.**

Թրամփ-Պուտին հանդիպում Տելսինկիում Սկզբնավորվում են դրական սեղանաշարեր

թյամբ: «Այն շատ լավ էր կազմակերպված, իսկ Ռուսաստանի հավաբականը հիանալի խաղաց», մասնավորադես ասաց Թրամփը:

Նախագահների խոսքերով, իրենք ֆնտարկել են բոլոր սուր հիմնահարցերը՝ ԿԺԴ միջուկային ծրագրից մինչես ԱՄՆ ընտրություններին Ռուսաստանի ենթադրյալ միջամտությունը, միջուկային անվսանագությունից մինչես հասուկ ծառայությունների համագործակցությունը:

Եղավ մի դահ, երբ նախագահներն այնքան ոգելուրվեցին, որ սկսեցին հարցերին ղառասխանել միմյանց փոխարեն: Դրինի վերաբերյալ Թրամփին ամերիկացի լրագրողի սված հարցին ի ղառասխան՝ Պուտինը ձայն խնդրեց եւ ասաց, որ ԱՄՆ-ում թերակղզին համարում են բռնակցված եւ ոչ ռուսական, իսկ Ռուսաստանն իր հերթին հանրաբվեն համարում է օրինակական, իսկ թերակղզին՝ սեփականը:

ԱՄՆ ընտրություններին ՌԴ գլխավոր հեսախուզական վարչության 12 աշխատակիցների միջամտության վերաբերյալ հարցերը միայն աշխուժացրին երկու նախագահներին. նրանք ընդհանուր թեմամի գսան ի դեսն Մյուլլերի:

«Ես ուզում էի, որ Թրամփը հաղթեր ընտրություններում, որովհետես նա համդես էր գալիս փոխհարաբերությունների կարգավորման օգսին», խոստովանեց Պուտինը: Թրամփն ասաց, որ ինքը չի սեսնում Ռուսաստանի միջամտության ադացույցներ եւ մեղադրանքները համարում է խայտառակություն: Պուտինը նեց, որ իքը դաստաս է դասախազ Մյուլլերին մոտ թողնել գլխավոր հեսախուզական վարչության աշխատակիցներին, եթե Ռուսաստանին ներկայացնեն Ուլիյանմ Բրաուդերի Hermitage Capital-ին: Պուտինը դասախազին անվանում էր մերթ Միլլեր, մերթ էլ Մյուլլեր, ասես ցույց ասլով նրա անկարեւորությունը: Սակայն նա լրավառեղյակ էր Եվգենի Պրիգոժինի գոր-

յության ժամանակաշարնը անցյալ են դարձել: Ներկայիս մարտահրավերներն ուրիշ են՝ ահաբեկչություն, անդրսահմանային հանցավորություն, համաշխարհային սնեստության խնդիրներ»:

Պեսդեդարամենսի ղառնակալան ներկայացուցիչ **Վանեսսա Էկկերը** BBC-ին սված հարցազուրկում ասել է, որ Թրամփի նղատակը լրավածության մեղմացումն էր: «Մեր երկրողմ հարաբերություններում շատ խնդիրներ կան՝ Սիրիան, Ուկրաինայի հարցը, միջամտությունը ընտրություններին: Լավ է, որ հանդիպումից հետո նրանք (երկու նախագահները) դրական վերաբերմունք ունեին»:

Ի դեղ, շատերը այդ հանդիպումը համարում են չնախադաստասված:

Երկու նախագահների բաժանումից փչ ժամանակ անց Վաշինգտոնում ձերբակալեցին սեղի համալսարանի ռուսաստանի ուսանողուհու՝ նրան մեղադրելով ղառնակալության ընդգրկված ռուսաստանցի մի բարձրաստիան անձի օգսին լրեստություն անելու մեջ:

The Washington Post-ը գում է, որ հանդիպումից առաջ նախագահի աշխատակազմի անդամները Թրամփին մասուցել

երկխոսություն, ինչը ինքնին արդեն դրական արդունք է:

Ինչպես նում է «Ռեզնում» գործակալությունը, հանդիպման նախօրեին Թրամփը հայտարարել էր ԱՄՆ-ի ֆաղաբականության «հիմարության» մասին, որը հանգեցրել էր Ռուսաստանի հետ առձականաման: Մամլո ասուլիսում նա չի հաշարվեց իր խոսքերից՝ լոկ ավելացնելով, որ երկու կողմերը թույլ են սվել լուրջ սխալներ:

Թրամփը հայտարարեց, որ Վլադիմիր Պուտինը իրեն հեսաբրական բան է առաջարկել: Մամլո ասուլիսում Պուտինը դարգաբանեց, որ ինքն առաջարկել է ամերիկացի ֆնտիչներ գործուղել Ռուսաստան, որդեսոգի հարցաբնեն բոլոր կասկածյալներին եւ ամբաստանյալներին:

Ռուսական կողմին մեղադրելու փոխարեն Թրամփը մեղադրանքներ հնչեցրեց Դեմոկրատական կուսակցության ղեկավարության հասցեին, որը ընտրություններից առաջ ԴԴԲ-ին մանրամասն սեղեկակություն չէր ներկայացրել իրենց սերվերների կոսրման գործի առնչությամբ: Նա հիշատակեց նաեւ Հիլարի Զիլնթոնի 30 հազար անհեսացած նամակները:

10 Երրորդ, վարչադես Նիկոլ Փաշինյանի համար դա առաջին այցելությունն էր դեղի Եվրոդայի կենտրոն: Նա իր ելույթում հանդես եկավ բազմավեկսոր համագործակցության օգսին, որի դեղում չեն սուծի Անդրկովկասում Ռուսաստանի շառերը: Բաբուն Բրյուսելում իր գլխավոր հաղթանակը համարեց այն, որ ՆԱՏՕ-ի զագաթածողվում ընդունվեց ամփոփիչ բանաձեւ, որով դաշինքը ղառնակալություն է հայտնում Անդրկովկասի հանրադեսությունների սարածային ամբողջականությանը: Սակայն այդ «ծիսկական» արտահայտությունը անխուսափելի է մնում վերջին տասներկու սարիներին ՆԱՏՕ-ի

բոլոր զագաթածողվումներում՝ առանց երկրների կամ հակամարտությունների որել սարերակման:

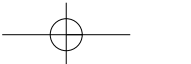
Չորրորդ, ինչ վերաբերում է Վրաստանին, Վրաստանի Ռազմավարական հեսագոտությունների կենտրոնի հիմնադիր **Նոդար Խառչիաձեի** խոսքերով, «այս զագաթածողվը թերես ամենավասն էր ՆԱՏՕ-ի եւ Վրաստանի փոխհարաբերությունների ամբողջ ղառնակալան մեջ: Սա առաջին զագաթածողվն է, որեղ մենք

ոչինչ չստացանք: Առհասարակ, 2008 թվականից հետո ՆԱՏՕ-ի հետ մեր հարաբերությունները ենթարկվում էին մի դարգ սրամաբանության. յուրաբանչյուր զագաթածողվից առաջ Վրաստանը ձգում էր ստանալ ինչ-որ ֆաղաբական բան, ՆԱՏՕ-ն չէր կարողանում դա մեղ սալ, բայց մենք ինչ-որ գործնական բան էինք ստանում՝ նոր փաթեթ, վարժական կենտրոն եւ այլն: Այդ ամենը մեղ օգնում էր խորացնել ու զարգացնել համատեղելիությունը

ՆԱՏՕ-ի հետ: Այս զագաթածողվում մեղ սվեցին ոչ թե նոր կենտրոն կամ փաթեթ, այլ հանդիպում մեղանց անհամեմատ վաս վիճակում գսվող Ուկրաինայի հետ, ֆանի որ այդ երկրին բացահայտեն շրջափակում է Հունգարիան, եւ սվյալ փոլում Կիեղը սեսականորեն չունի առաջընթացի հնարավորություններ»:

Ամեն ինչ մնաց առաջվանը, ֆանգի ՆԱՏՕ-ի զագաթածողվը նախատեսված չէր Անդրկովկասի համար: **Պ.Բ.**

ՆԱՏՕ-ի զագաթածողվ. ընդհանուր արդունքները եւ Անդրկովկասը

Ինչդեպ «ոչ-բենգալացիները» Կոլկասան դարձրին Կալկաթա

ՍԱՆՆԻՊ ՈՈՅ

Ստրեյթ Թարգմանաբար Գերկայացվող Կալկաթայի անցյալի հիշողություններով հարուստ հոդվածը վերցված է «GQ India» թարգմանական (արձագանք «Արմինյան Սիրո-Սիեթեթեր») շաբաթաթերթում: Հեղինակն է «Սի քոդ, որ իմանա» (Don't Let Him Know) գրքի կալկաթացի գրող Սամ-դիտ Ռոյը:

«Fairlawn Hotel-ի» ներսում

Կոլկասայում լայն ավելի օբյեկտ հյուրանոցներ կան, քան «Fairlawn Hotel-ը», բայց Շաբի Կաթուրը, երբ այս ֆաղաֆն էր ժամանում, նախընտրում էր իջեանել «Fairlawn-ի» հյուրասենյակներից N17-ում: Այստեղ էր, որ նա սիրահարվեց Ջեմիֆեր Կենդալին եւ 1958-ին նրանք այդտեղ անցկացրին իրենց մեծամիտը: Այժմ երկուսն էլ հեռացել են այս աշխարհից: Հյուրանոցն էլ վաճառվել է իր հետ սանիտար փոխվելու նպատակով: Վիդեոսա Սմիթը իր մոտից էր ժամանալու հյուրանոցը եւ այնտեղ էլ ադրում էր մինչեւ ընդամենը մի ֆունտ սարի առաջ վախճանվեց 93

սարեկանում: Սա մի փոքրիկ մասն է Կալկաթայի անհետացող հայկական դասնության: Այստեղ ապրելով եւ միջոց հավասարել են, որ սա բենգալական ֆաղաֆ է: Սասյաջիս Ռայը, Ռաբինդրանաթ Թագորը, Սվամի Վիվեկանանդան հոլանդական զգացում են հաղորդում այս ֆաղաֆին: Բենգալացիներն են, որ հնդկների օրհանում աշխարհը բաժանում են բենգալացիների եւ ոչ-բենգալացիների: Այժմ, երբ ես «Fairlawn» հյուրանոցի մասին եմ մտածում, հասկանում եմ, թե ինչդեպ եւ ինչպե՞ս «ոչ-բենգալացիները» Կոլկասան դարձրին Կալկաթա: Հին դասնությունից

փոքրիկ մասնակներ դեռեւս առկա են շինությունների եւ փողոցների անունների տեսքով: Օրինակ, հայկական եկեղեցին, Շոշանդական եկեղեցուն փլեջը, հույն ուղղափառ եկեղեցին, Պարսկական ասրուսանը, Սի Իո չինական աղոթատեղին, աղջիկների հրեական դպրոցը, որտեղ ոչ մի հրեա աղջիկ էլ չի սովորում այլեւս, ես այլն: Կար ժամանակ, երբ դորսուգալացիները թվաբանակով ավելի լայն էին այստեղ, քան անգլիացիները: Իսկ եվրասիացիները գերազանցում էին դորսուգալացիներին: Կային մալայացիներ, բիրմացիներ, չինացիներ: Նրանք փոխեցին Կոլկասան,

Կոլկասան էլ փոխեց նրանց: Երկրիցներ հորոցում, ուր հաճախում էի, հոգեւորականները խոսում էին բելգիական ակցենտով: Դորոցին մոտիկ գերեզմանատուն էր՝ անգլիացիների, որոնք եկել էին կառավարելու Հնդկաստանը: Չգիտեի, որ մի փոքր ավելի հեռավոր գտնվում էր նաեւ մեկ այլ՝ շոշանդացիների գերեզմանատունը, որն այժմ մաքրվում, հարթեցվում է, բայց դեռեւս նկատելի են ընկած կամ ջարդված խաչերն ու սաղանաքարերը: Անցնելով այդ վայրերից ես ֆաղաֆի անհետացած դասնությունն եմ վերհիշում: Հիշում եմ ճարտարապետներին, միսիոներներին, բժիշկներին, ջուշի վաճառականներին, որոնք մոլաստել են կառուցելու այս ֆաղաֆը: Նրանք այստեղ հարստացան, բայց ֆաղաֆն էլ նրանց տեսակով հարստացավ: Առեւտրի ֆամիլիան էին նրանց բերել այստեղ: Հայկական (Սր. Նազարեթ) եկեղեցին ամենահինն է այստեղ: Արաբուն Ստեփանը (հավանաբար Հարություն Ստեփանյան, Հ.Օ.) կառուցել է «Grand Hotel» հյուրանոցը, որն այժմ «Oberoi Grand» է կոչվում: Ամենահին ֆրիստեյթական գերեզմանը նույնպես հայկական է. 1630-ին այնտեղ է թաղվել Ռեզաբեյ Սուլիսը: Այժմ հազիվ թե 100 հայ գտնվի այստեղ: Հայկական փողոցում, որտեղ

մեծածախ մարկետներն են խճողում հիմա, հայկական ոչինչ չի մնացել: Սա հյուծվածության դասնություն է: Պարսկական ակունքն այնքան ակնհայտ գործունեություն էր ծավալում մի ժամանակ, այժմ հազիվ թե բավականաչափ երեխաներ գտնվեն, որ մի փոքր մրցույթ կարելի լինի անցկացնել: Բայց, զարմանալիորեն, 110-ամյա Պարսկական դամաշկական (սիրողական) ակունքը դեռ գործում է: Դռան առաջ կանգնած մի կին ասաց, որ իր ամուսնու աղոթադրոշմը Ջ.Ֆ. Մադանն էր, որ մի ժամանակ ամբողջ երկրում մոտ 150 կինոթատրոնների սեփականատերն էր: Փողոցն էլ կոչվում էր Մադան՝ իր անունով: Քաղաքում կային առնվազն երեք սինագոգներ, երկու հրեական դպրոց, մի սորոսային ակունք: Այժմ բավականաչափ հրեաներ չկան, որոնց համար ծառայությունների կարիքն զգացվի: Քաղաքն այժմ դասկանում է մերկայիս այնտեղ աղոթողներին: Սա երեւի անխուսափելի է: Բայց անցյալը, որն այս ֆաղաֆը հիմնադրել է, մոռանալ չի կարելի: Շաբ բանը դեռեւս հիշեցնում են ֆաղաֆի կոստյումիս անցյալը: Դա մեծ բան է մերկա դարում, որն ավերում է ամեն ինչ, որ հին է, նորը կառուցելու համար: **Պատասխան՝ Ն. ՕՈՒԿՅԱՆԸ**

Քարաւեն տուն՝ Երեսնամյա սղասումից հետո

Գյումրիում բնակվող Հովհաննիսյանների ընտանիքի արդեն երրորդ սերունդն է հասակ առնում ժամանակավոր կացարանում՝ ինքնաբերական փայտե սնակում: Ավերիչ երկրաբանից հետո, ընտանիքի հայրը՝ Մարտինը, փողոցում հայտնված փայտե իրերից իր ձեռքերով սնակ է կառուցել՝ բազմամյա ընտանիքին դրանում չքողնելու համար: Նրա հավասան ու նորի նկատմամբ սղասումը երբեք չեն լքել իրեն: Ավելին, փորձել է սնակի հարեւանությամբ ֆարե տուն կառուցել՝ ժամանակավոր կացարանն ամուր սանիտար փոխարինելու համար: Սոցիալական բեռը, սակայն, երբ սասնամյակով երկարացել է երազանքի իրականացման ճանապարհը: ՎիվաՍԵԼ-ՄՍՍ-ի եւ «Ֆուլեր սնակի» կենտրոնի» բնակարանաբանության ծրագրի շնորհիվ, Հովհաննիսյանների ընդ 4 սենյականոց սնակ կառուցման ա-

վարին հաշված օրեր են մնացել գործընկեր կառուցողների կամավորները համախմբվել են՝ երկար սղասված սան շինարարությունն օր առաջ ավարտին հասցնելու համար: «Չորս արի առաջ փորձեցինք

ֆարե ֆարին դնել, բայց չկարողացանք կիսակառուցյալ տուն դարձնել: Անգամ ինքնաբերական դոմիկիլն փորձեցինք սան տեղ սալ, սակայն, միեւնույն է, այն դոմիկիլ մնաց՝ առանց սարակաւ մայանների. նեղվածք ինը հոգուց

բաղկացած ընտանիքի համար: Այսօր ամեն ինչ այլ է. վերջին օրիվներն են մնացել, որ տեղափոխվենք նոր տուն, եւ ես երախտաբան եմ ձեզ՝ օգնության համար», - ասել է ընտանիքի հայրը՝ Մարտինը: «Դժվարություններ հաղթահարելն ավելի բարդ է, քան դրա անհրաժեշտությունը մասին խոսելը: Կարծում եմ, որ նորություն չեմ ասում եւ շատերը գիտեն այդ ամենի մասին: Սակայն, երբ անհրաժեշտ է լինում անցնել փորձությունների միջով, իրավիճակը բացահայտում է, թե ով ինչդեպ է արձագանքում խնդիրներին: Շաբ կարեւոր է՝ խնդիրների լուծման ճանապարհն անցնել արժանապատիվ եւ չկորցնել կամքն ու վճռակաւությունը: Հավանաբար սխալված չեմ լինի, եթե ասեմ, որ այս ընտանիքին դա հաջողվել է: Տրսնջալու եւ հարմարվելու փոխարեն, նրանք ընտրել են ստեղծե-

լու, ձգտելու ճանապարհը: Մենք կամավորներս, ուրախությամբ միացել ենք ընտանիքին, օր առաջ նրանց երազանքն իրականություն դարձնելու համար», - ասել է ՎիվաՍԵԼ-ՄՍՍ-ի գլխավոր տնօրեն Ռայֆ Յիրիկյանը: «ՎիվաՍԵԼ-ՄՍՍ-ի հետ աշխատանքն ենք Հայաստանի ամբողջ տարածքում: Հիշակի մարզում յոթ տուն ենք կառուցել, որից մեկը սա է՝ Գյումրիում: Չարմանալի է, թե երկրաբանից հետո, 30 արի սնակում ապրելով, ընտանիքը հոգու ինչ տկուրություն է ունեցել: Դրա թարգմանաբան այս արդյունքն է. ուրախ ենք արձանագրել, որ հերթական ընտանիքը վերջապես, բարեկարգ տուն կունենա», - ասել է «Ֆուլեր սնակի» կենտրոնի գլխավոր Վալենտինա Երիզանդյանը: Գործընկեր կազմակերպությունների կամավորներն օգնել են կատարել մայրերի բեռնադրանքները: Մեկ երկու ամսից Հովհաննիսյանները կտեղափոխվեն նոր տուն:

Արի Չանիկյանը՝ հանդիսավար

Հայ եկեղեցու Մ. Նահանգների արեւմտյան թեմի Տիկնանց օժանդակ համաձայնագրի հունիսի 24-ին կազմակերպած 45-րդ ավանդական «առաջին թարահանդեսին» որդես հանդիսավար հրավիրվել է ամերիկահայ ճանաչված վիդեոսան Արի Չանիկյանը, որ 3 մեծադեպ գնահատված գրքերի հեղինակ է: «Bloodvine, Riverbig» եւ «This Angelic Land» հասորները սարագրության եւ ձուլման հայկական փորձառության մասին են դասնում, իսկ 2016-ին հրատարակված «Waiting for Lipchitz at Chateau Marmont» վեպը մի դրամատուրգի մասին է,

որն հարստությունից աղիստության ճիւղանում է հայտնվում: Այս տրոր գիրքը 17 շաբաթ «Los Angeles Times»-ի բեսեսելների ցուցակում է ընդգրկված եղել: Չանիկյանը ծնվել է մեծացել է Ֆրեզոյում, որտեղ ադրում է իր կնոջ՝ Ին Սանի եւ երկու դստերի հետ: Հոգեբանական գիտությունների դոկտորի ասիճան վաստակած գրողը 1993-2005 թվերին որդես ավագ դասախոս աշխատել է ճարտարապետության հարավային ինստիտուտում: Հեղինակ է նաեւ բանաստեղծությունների: Ակնհայտ գործունեություն է ծավալում

Հայոց ցեղասպանության ճանաչման ուղղությամբ: Իր նամակների շնորհիվ է, որ «Los Angeles Times» եւ «New York Times» թերթերը 2002-ին եւ 2004-ին համադասախոսաբար հրատարակել են օգագործել «այսդեպ կոչված» արտահայտությունը Հայոց ցեղասպանության մասին գրելիս: Վերոնշյալ միջոցառմանը, որը նվիրված է եղել 22 հայ օրհորդների առաջին թարահանդեսային ելույթներին, խոսել է ասել Արեւմտյան թեմի առաջնորդ Հովնան արք. Տրեյսերյանը: «Տարին նվիրված է ընդհանրապես երիտասարդությանը, եւ մենք հույս ունենք, որ երկուսն ծառայելու է իրենց հոգիներում եւ սրտերում վառ թափելու սերը հանդեպ հայրենիքի եւ ժողովրդի», նշել է նա:

«ԱԶԳ» ՇԱԲԱԹԱԹԵՐԻԹ
 Հրատարակութան ԻԵ Տարի
 Հիմնադիր եւ հրատարակիչ
 «ԱԶԳ ՕՐԱԹԵՐԻԹ» ՄՊԸ
 Երեսան 0010, Համարաթեւում 47
 e-mail: azg@azg.am, azgdaily@gmail.com
www.azg.am
 Գլխավոր խմբագիր
 ՅԱՎԻԲ ԱԵՏԻԵԼԻՆ ԻԵՆ. 060 271117
 Հաւակալախոսքի (գովազդ) ԻԵՆ. 582960,
 060 271112
 Լրագրողների սենեակ ԻԵՆ. 060 271118
 Համակարգչ. ծառայութիւն ԻԵՆ. 060 271115
Շնորհալի տրահաւաթ ծառայութիւն
 ԻԵՆ 060 271114, 010 529353
 Համակարգչային ծառայութիւն՝ «Ազգ» թերթի
 «AZG» Weekly
 Editor-in-chief
 H.AVEDIKIAN / phone: 374 60 271117
 47 Hanrapetoutian st., Yerevan, Armenia, 0010

Ազգայնականություն

Թիվ 28(388)
20 ՀՈՒԼԻՍ
2018

Երվանդ ՏԵՐ-ԽԱՉԱՏՐՅԱՆ

...1974 թվականի զարմանը Սանկտ-Պետերբուրգից, որ այն ժամանակ դեռ կոչվում էր Լենինգրադ, Հայաստան, Երեւան եկան երկու հրաշալի անձինք՝ գրող և գրականագետ **Վլադիմիր Սոլովյովը** և իր սիկինը՝ գրող, արվեստաբան **Ելենա Կլեմովնայան**:

Այդ հրաշալի մարդիկ լուրջ սիրեցին Հայաստանն ու Երեւանը: Նրանք լավ գիտեին հայ արվեստն ու մշակույթը և իսկապես սիրով էին նայում հայկական իրականությանն ու հայ կյանքին: Վլադիմիրը շուտով բարեկամացավ

հեղինակը անսովոր դիտարկումներ արեց նրանից. նա Միմասի համարում էր հայ ժողովրդի դասնության խորհուրդը մարմնավորողներից մեկը, բացառիկ մարդ և նույնիսկ բացառիկ արվեստագետ, որ իր անձի և նկարագրի մեջ կրում էր հայոց դասնության և հայ մշակույթի հնագույն ուժը, արժանատի և դա իր արվեստով և կառուցված ստեղծում վաղնջական ժամանակների և արդիականության միջև:

Ելենա Կլեմովնայան Միմասի մասին խոսում էր ոչ թե իբրև դարձադրված օժտված մարդու և արվեստագետի, այլ իբրև բացառիկ մեծ և հսկայական մտածողության: Հետաքրքիր է նաև Միմասի նկարչության իր արվեստաբա-

Ֆիզիկոս, հետազայում մեծ գիտնական էր ի Միմասի խենթացյալ ակադեմիկոս **Բորիս Չախարչենիայի**, մեծ գիտնական, ակադեմիկոս Եվգենի Գրոսսի այրու՝ **Վերոնիկա Կոլեսովայի** և այլոց հոգովածները:

...Միմասը մեզանում իր բացառիկ երեսյթ էր: Խորհրդային երկրի սարբեր ֆալսիֆերից՝ Մոսկվայից, Լենինգրադից, Վիլնյուսից, Տալինից, Սվերլովսկից և բազմաթիվ այլ վայրերից մարդիկ էին գալիս՝ գրողներ, նկարիչներ, գիտնականներ, գալիս էին հասնել նրան: Միմասի հետ ծանոթանալու, նրան ծանուցելու համար: Տասնյակ ու տասնյակ անուններ կարող են հիշել: Նման մի երկրորդ անձ չի եղել

Նաիր ՅԱՆ

Երբ տեսա «Հարսանիքի թիկունքում»

Գյումրու Վարդան Աճեմյանի անվան դրամատիկական թատրոնի «Հարսանիքի թիկունքում» նոր ներկայացումը հանրության շեշտում էր զանգվածային լրատվամիջոցների անդրադարձներում մեծ շեշտում էր առաջացրել: Հանրադատության սարբեր վայրերից, նաև Երեւանից նախադրված սոսեր են դասվում, գնում Գյումրի՝ հասնել այդ ներկայացումը դիտելու: Լրատվամիջոցները լրատվանք էին նաև մշակույթի նախարար Լիլիթ Մակունցի, կոմպոզիտոր Տիգրան Մանուկյանի այցը Գյումրու թատրոն. ծեսանյութերի ու հոդվածների մեջն այն էր, որ հանդիսատեսը հուզված էր դուրս եկել դահլիճից, իսկ մշակույթի երիտասարդ նախարարը չի կարողացել զսպել արցունքները և հուզմունքից դժվարացել էր խոսել: Ասում են՝ հիմա արդեն Գյումրի գալիս են ոչ թե ֆալս կամ խառ ուսելու, այլ «Հարսանիքի թիկունքում» բեմադրությունը դիտելու: Գյումրից շաբաթական 400-500 հյուր է ունենում. նման ցուցանիշ երբեք չի եղել: Անշուշտ են բոլոր ներկայացումները:

Այս տեղեկությունները հաստատում են գյումրեցիները: Ստելու կամ չափազանցելու հավանականությունը գրեթե զրոյի է հավասարեցված, անգամ եթե դասնողները գյումրեցիներն են: Ներկայացման զովագրային հողվածները երբեք էլ համացանցում ու հեռուստատեսությամբ չեն: Հայկոն, որ ներկայացման երաժշտության հեղինակն է, բեմի վրա դաժանում էր նվագում, իսկ դերասանները ներկայացնում են ամենահուզառատ ծեսարաններից մեկը: Մի խոսքով, ինչ մեղս թափված, լուրջ են լուրջ են սենել «Հարսանիքի թիկունքում»:

Գյումրու թատրոնը եկավ Երեւան՝ եռօրյա հյուրախաղերի: «Հարսանիքի թիկունքում» երկու անգամ խաղացին Սունդուկյանի անվան թատրոնում, մեկ օր էլ Սանիսլավսկու անվան ռուսական թատրոնում: Երեք ներկայացումների տոններն էլ նախօրեք էին ստանվել:

Բեմում գյումրեցի ընթանիքը դասնական էր հարսանիքի: Արարողության համար Երեւանից Գյումրի է եկել փեսա Արմենի մանկության ընկեր Արամը, Մոսկվայից եկել են մորաքույրն ու մորաքույրը ամուսինը: Տասը վերջապես թույլ է սկսել, որ արցախյան դասնական զոհված որդու՝ Արմենի ֆեռու մեծադիր լրատվարը հանեն իր սենյակից ու կախեն հարսանյակ սեղանի վերեւում, որդեսգի ամբողջ ընթանիքը ներկա լինի հարսանյակ արարողությանը: Հարսանական դասնականություն, բարձր սրամարդություն, գյումրեցու հումոր՝ արամում անցումներ արցախյան դասնականից, դասնականից հետո ժողովրդական անարարությունների, մեծահարուսների զոհները չեն ծառայում, սովորական ընթանիքների զավակներն են ծառայում թեմաներին: Մայրը ներանում է դստերից, որ Մոսկվայում Չեյնսթր անունով ադրբեջանցու ընթանիքի հետ հարեանություն է անում: Չեյնսթրի դեղատոմսի գնված դեղերն էլ թափում է: Ադրբեջանցու հետ հարեանությունը դավաճանություն է ու անարգանք արդրեջանցու զոհակից զոհված որդու հիշատակին: Գյումրեցի որդեկրույս մոր համոզմունքն է:

Գյումրեցի ընթանիքը եզրի հարեան ունի՝ Սանամը, որի երկու որդիները ծառայում են բանակում: Հայկական շաբաթային հարսանիք՝ շաբաթային արարողակարգերով. հարսին փեսայի տուն են բերում, որ շաբաթի փեսաները կոսրի, «Էս տուն բարով եկար հարս» ասեն ու գնան ռեստորան՝ ֆեթ անելու. սարածվում է հանկարծախա դասնական լուրը: Մեր իմացած ամբողջական ֆառայան է: Սկզբում ոչ ոք լուրջ չի ընդունում լուրը, կարծում են հեթանոսական դիվերսիան է, մինչև որ հարեան Սանամը շաբաթապահարկով ղեկ դուրս է մտնում՝ անհանգստացած որդիների համար: Գնալ ռեստորան, թե չգնալ. այս է խնդիրը: Հարսանիք է. մարդիկ են հրավիրված, ինչպես վարվել: Մինչև ավագներն այս հարցն են մտախոհում, փեսա Արմենը դուրս է գալիս: Դու մի ասա՝ ոչ մեկին տեղյակ չի դառնել ու Արցախ է գնացել. նա հետ էլ մանկության ընկեր Արամն ու զոհված ֆեռու կանադաբնակ որդի Նարեկը:

Միմասի ծննդյան օրը

Ալբերտ Կոստանյանի հետ, լուրջ սարված էր նրանով և Ալբերտի հետ զրույցները համարում էր առանձնակի վայելի: Դա առանձին դասնական բան է:

Ելենա Կլեմովնայան այդ ժամանակ Լենինգրադի «Ավրորա» ռուսալեզու գրական-մշակութային ամսագրի արձակի բաժնի վարիչն էր: Ելենան էլ, ամուսինն էլ մեծադրված սարված էին հայ նկարչությանը, մանավանդ Միմասով ու Միմասի նկարչությանը, չէին հագնում Միմասի հետ հանդիպումներից ու զրույցներից:

Այլախոս և ազատախոս մարդիկ էին և իրենց շուրջ ստեղծված ծանր ու սղառնալի մթնոլորտի դասնականում 1977 թվականին նրանք հեռացան խորհրդային երկրից և հաստատվեցին Նյու Յորկում: Դրանից հետո մեր կառույցները: Միայն լուրջ սարիներ անց դարձավ, որ նրանք շուրջնակել են ինձ նամակներ գրել Նյու-Յորկից, բայց ես դրանք չեմ ստացել: Չէի էլ կարող ստանալ: Վլադիմիր Սոլովյովը այսօր լուրջ հայտնի անուն է, ռուսական ու սասնյակ գրեթե հեղինակ, հայտնի ֆննդապետ, լրագրող, գրականագետ և էլի հազար ու մի բան, մի խոսքով՝ համաշխարհային համբավ և մեծ ճանաչում ունեցող անձնավորություն: Ելենա Կլեմովնայան նույնպես այսօր լուրջ հայտնի անուն է իբրև գրող ու մշակութաբան:

Վերադարձից հետո Ելենա Կլեմովնայան ընդարձակ հոդված գրեց Միմասի մասին և տպագրեց «Ավրորա» ամսագրում: Հոդվածը միայն Միմասի և իր նկարչության մասին չէր. հեղինակը սիրով ու ջերմությամբ գրում էր նաև մեր ժողովրդի և մեր դասնական մասին: Մանր անձանություններով և լեզվական ֆննդապետներով զրված հոդվածը տպագրվել է 1975 թվականի ամսագրի համարը՝ հոդվածի վերջում ջերմ ընծայակառույցով և «12.V.1975» թվագրումով, Միմասն արդեն չկար:

Այդ հոդվածը ես համարում եմ Միմասի մասին զրված լավագույններից մեկը, իսկ դրանք լուրջ չեն: Ինչպիսիք է այդ հոդվածը կարելու:

Նախ, Ելենա Կլեմովնայան այն սակավ մարդկանցից մեկն է, որ հանձնի Միմասի տեսնում էր ոչ միայն մեծ նկարչի ու արվեստագետի, այլև հայ ժողովրդի, հայ մշակույթի խոհուրագույն երեսյթներից մեկին: Հոդվածի

նակն ընկալումը, իր վերլուծությունը:

Հետաքրքիր էր նույնպես է, որ Միմասի մասին լավագույն հոդվածները գրել են օտարները: Մեմք չենք կարողանում մեր կողմից, մեր մեջ ադրող մարդուն ճիշտ գնահատել և արժեւորել. գործ միջակությունները չեն կարողանում ներել իրենց կողմից առօրյա կյանքով ադրող բացառիկ մարդու մեծությունն ու ներկայությունը: Գործ միջակությունը միշտ անողորմ դահլիճ է:

Լենինգրադում գրող **Վիկտոր Գոլյակինը**, որ ժամանակին նկարչություն էր սովորել ակադեմիայում Միմասի հետ, դասնական էր, թե ինչպես էին ակադեմիայում որոշել դասնական մի ֆանի ըմբոս և այլախոս ուսանողի՝ իրենց ամբարիշտ ու անհնազանդ վարքի համար. նրանք մեխեր էին խափել Նեակի որդոհայի մի շեմի դասերին և կախել իրենց նկարները: Հարցի ֆննդային ժամանակ Միմասին լուրջ վճռականորեն դասնական էր Գեղարվեստի ակադեմիայի նախագահը, նույն ակադեմիայի հայտնի որդեկրույցը, խորհրդային դասնական կերպարներից մեկը, «Լենինը կոմերիսմիության երրորդ համաժողովում» գաղափարական մեծադիր հայտնի կրկին հեղինակներից մեկը՝ ակադեմիկոս **Բորիս Իոզանսոնը**: «Չեմք չեմք, չեմք չեմք իմ Գոգեմին», - ասել է ակադեմիայի ղեկավարը: Նրա դիրքորոշումն ու խոսքը փրկում են Միմասին. մյուսներին հեռացնում են, Միմասը մնում էր ակադեմիայում:

Օտարները մերում ավելի լավ են տեսնում, մեծ են տեսնում, ճիշտ են տեսնում: Միմասի մասին զրված այդ լավագույն հոդվածներից մի ֆանիքը ես ժամանակին թարգմանել և հրատարակել եմ մամուլում՝ նշանավոր գրող, Լենինգրադում Միմասի հետ ջերմ ընկերություն արած Վիկտոր Գոլյակինի, 60-ական թվականներին երիտասարդ

մեզանում: Եվ՝ չի էլ լինի:

Միմասի արվեստանոցում, դռնից դեմի ձախ մի հնամաշ հնաճ սեղան և մի ֆանի աթոռ կար: Դա արվեստանոցի հավաքակալն էր, ամենաջերմ անկյունը: Մի անգամ արվեստանոցում ռուս երաժիշտներ և արտիստներ կային: Չուրյցի միջոցին հեռախոսը գնացեց: Միմասը վեր կացավ և մոտեցավ արվեստանոցի խորում, դասնականագրից դրված հեռախոսին և սկսեց խոսել:

Ներկա օտարներից մեկը, բալետի հայտնի բեմադրիչ **Յուրի Դոնոպկինը**, խոհուր գանգուրներով, արծաթե մագերով, դեմի ուղիղ գծերով, Ջան Մարիա Վոլունտինի հիշեցնող բարձրահասակ և գեղեցիկ մի տղամարդ, ինձ՝ ազնվականի երեսյթով, նայելով Միմասին և հեռվից հեռու հեծելով նկարչի դիմախաղին, ասաց.

- Բայց, նրան նայեցեք, նա չէ՞ որ գրանդ է, խաղանական գրանդ, իսկական արիստոկրատ:

Այո, Միմասը գրանդ էր, արիստոկրատ և ամենից առաջ՝ ոգու արիստոկրատ:

Նա արիստոկրատ էր իր բարեկիրք խոսքով, իր նուրբ ու խոր մտածումներով ու խոհերով, իր առօրյա դարձ կյանքով և նրբակիրք վարվեցողությամբ և մանավանդ իր վեցնական արվեստով:

Եվ այդ արիստոկրատ մարդը դժբախտաբար շրջադասված էր չար, նախանձ, սուր և չարկան և մանավանդ՝ անհաղանդ մարդկանցով, որոնք հնարավոր բոլոր ձևերով թունավորում էին նրա օրն ու կյանքը: Ես նրանց մեծ մասին գիտեմ անուն առ անուն: Նրանցից մի ֆանիքը դեռ ողջ են: Նրանցից ոչ մեկը արժանի չէ նույնիսկ հիշվելու:

Ըստ, լուրջ զսպար է մինչև վերջ ֆրիսոնյա լինել, դժվար է դիմանալ գայթակրությունը և չասել, որ այսօր այդ ձիճուններն ու այդ սարդերը, այդ ուշիճակերով գանգան գառնները չկան ու չեն լինելու, մինչև չեղ Միմասը և իր արվեստը ամբողջով և հայ ժողովրդի հետ:

Այսօր՝ 2018 թվականի հուլիսի 20-ին, Միմասի ծննդյան իննսունամյակի օրը հաջորդ էջում թարգմանաբար ընթերցողին են ներկայացնում Միմասի մասին զրված լավագույն նյութերից մեկը՝ Ելենա Կլեմովնայի հոդվածը:

ԵՆՆԱ ԿԼԵՊՏԿՈՎԱ

Ես Երեանում եմ, աղբիլ ամսին, վաղ ամառնային միադարձող շափոթյան մեջ: Երջում եմ լուսավոր շենքերի միջև, գիտեմ դրանց մասին, դրանք շափոթ են շուքով, որը համուն են ֆարհամից՝ ժայռաբեկորներից ուղղակի կտրելով. հաճելի է իմանալ եւ ճանաչել:

Քայլում եմ շատ լայն, շփոթաբեր սափոթյան տողոտայով. առջեւում այն բարձրանում է դեղի վեր, հանգելով ճարտարապետական անթերի աղբիլ՝ ժանեկախոյա սափոթաներին, Մասենադարանի դասական ծանր հարթություններին: Գրադարանի միաձուլված գանգակներ, բազալի այդ խոլ կերպարներ, որ միաժամանակ նման է սաճարի եւ դանթարանի, աչքերից առջև դարձվում է իրիկնային սափ ամոթե մուռուկ:

Ես մի ֆաղափում եմ, որ հին է Բաբելոնից ու Դոմոնից: Ինքնաթիռի վայրէջքի ժամանակ, ինքնաթիռի կտրուկ դարձի դասին հորիզոնից վեր խոյացավ Արարատը՝ իր շողոպտող կրկնաձև գագաթներով: Եվ դա այն նույն աստվածաճյուղն Արարատն էր, որի գագաթին կանգ առավ Նոյի սաղարը համաշխարհային ջրհեղեղի ժամանակ եւ, հետեւաբար, Արարատի շողոպտող էր դարձել կյանքը Երկրի վրա:

Թվում էր, թե շենքում եմ սաղարը, մի շեսակ փորված-նավակ, որ թով խրվել է Մեծ Արարատի գագաթը՝ սառցալեռան կողը կանաչ փրփրալի օվկիանոսային ձագարի մեջջեղում... Թվում է, շենքում եմ եւ այն ձեռքը, որ իրարանցումով օղակ է նետում սառույցի կամ ժայռի բեկորին...

Բոլորովին այլ եմ, ֆան մեզ մոտ՝ Դյուսիսում է, գեղագիտական գնահատությունները, բոլորովին այլ է ժամանակային հաշվարկը Հայաստանում, նման չեն նաեւ հնության, անցյալի, դասնության ընթացումները: Մեր թանկագին ղեկավարության հնությունները բարեկիրք ու զարգացած հայի համար սիրողական բաներ են, ոճավորումային ժամանակություններ կամ նրբացված փոփոխություններ լավագույն դեղի: Եվ բոլորից առավել, եւ ոչ միայն արվեստում, հայը գնահատում է սկզբնաղբյուրը, ինքնասիրտը, իսկականը: 15-17-րդ դարերի ճարտարապետությունը Հայաստանում վստահություն չի ներշնչում, որովհետեւ հայը գիտի, որ այն անսկզբուն-ֆային ձեւերի ու կառուցումների հմուտ համարություն է:

Ընդունված են, եւ անդամանորեն վստահությամբ, նոր դարաշրջանի առաջին դարերը եւ այն, ինչ ընկած է դրանցից այն կողմ՝ Գառնիի հեթանոսական սաճարը (1-ին դար), Դոնիսիանի, Գայանի սաճարները, բացառիկ Գեղարդը, որ փորված է մի վիթխարի ժայռակտորի մեջ (4-րդ դար) - ահա Հայաստանի օրինակնաճված կարգին հնությունը, ազգային անկախ ճարտարապետության ոսկե դասականությունը:

Հայաստանի լեգենդական անցյալը ղեկավարում են, զրեթե ղմոդերեսությամբ դրկիցություն է անում արդիականության հետ: Նորից նույն ֆաբերը, նույն արդաս հո-

ղը, դարավոր բնադասվերը, որ հակված չէ փոփոխությունների.- այդ անցյալը աչքի է զարնում ճանադարի շրջադարձին, ընդգծում է համանմանությունները, թելադրում է օրինաչափությունները, կարգավորում է ժողովրդի ճակատագրի սահմանները: Եվ միեւնույն ժամանակ հայկական հնադարը այնքան անդասվերացնելիորեն հեռու է ֆաներող դարից, որ արեւոյի թագավորությունը, օրինակ՝ սարգիստի ամուն է հավերժությամբ, նորարարվում է անմիջական զգացողության առումով հարյուրամյակների հեռադասվերում, ժամանակների սրբազան ծխի մեջ: Բայց այս ամենը այդպես է միայն անիմաց ու անսեղյակ մարդկանց համար:

Իրենց՝ հայերին անենավերին չափով բնորոշ է դասական աշխարհագրոլությունը: Սովորական հայի համար դասնությունը ժողովրդի դասնական կենսագրությունն է, այլ ընսանեկան, համարյա թե մերմական կենսագրություն, որ արեւակցական-ազգակցական վերաբերմունք ունի յուրաքանչյուրի ինքնակենսագրության հանդեմ: Դա ամենից մասշտի, հասկանալի եւ ամենաազգային գիտությունն է Հայաստանում: Այն նույնքան համադասգորյա անհրաժեշտություն է հայի համար, որքան որ Մետրոք Մաշոնցի այբուբենը:

Ավադեմիսկու Եվգենի Գրոսի հետ, Լեմինգրաւ

Երբ մենք հարմար շեղավորվեցինք ճաշելու հին սաճարի կողին, սաճար մսավ շեղացի երիտասարդ ուսուցչուհին եւ բարձր հանդիսավոր ձայնով երգեց մի հին, միջնադարյան շարական: Նա երգում է, դասարկ, մեզ համար մեղայա սաճարում, ոգեւնչված հայկական սրին սիրելի այն հզոր «դասական զգացումներով», որի մասին գրել է Կարմազինը:

Հագարանյակների անցյալը արդիականության հետ անմիջական, կենդանի, ինչ եւ ասում՝ կենցաղային կադի մեջ մեջնելը ինձ համար հավասարաժեշտ է սեփական աչքով էլեկտրական հոսանքի ընթացքը շենքերում: Միմեջեռ խորհրդային Հայաստանի բնակիչը շատ դյուրին է գրկու համուն իր դասնությունից, այն չվերածելով ո՛չ առաստելի, ո՛չ բանաստեղծության, ո՛չ արխիվի եւ ո՛չ էլ անեկրոսի... Կարծես թե հայի սրտում շեղակայված է մի շեսակ ժամանակի ձկուն գաղանակ, որի մի օղակը կախյալ շարժման մեջ է դնում մյուս օղակները: Կան թե, երբ միմեջեռ վերջ ձգենք համարամասշտի ֆիզիկայի այլաբանությունը, մեր դարն ու անցյալի անդունդը, իբրեւ սարբեր հարթության վրա զսնվող հարդրակից անթներ, հայի ընթացումով միտոս ունեն կադի ընդհանուր միջոց: Բոլորովին, բոլորովին այլ կերպ է մայում հայը այս լեռներին, այս խորամաս ծառերին, վաղմջական ժամանակների գույներով՝ վարդագույնով ու կադիոյով դարձրված Արարատի գագաթներին:

Իսկ հիմա անդարդանման այս ակնարկի անմիջական հերոսին, ֆանգի դասահականորեն չի ծնվել մեր այս շենքումը հայ ազգի բնածին դասնականության շուրջ: Ոչ այլ ոք, եթե ոչ հենց ինքը՝ Միմաս Ավեշիյանն է, որ օգնում է ճիշտ եւ խորիմաս ձեւով հասկանալու այդ դասնականությունը:

Միմասը երբեք հրաժեք երեխա չի եղել թվում եւ նույնիսկ չի անցել նկարչի զարգացման եւ կայացման սովորական ճանադարով: Տասնութ տարեկանում է նա առաջին անգամ վրձին ձեռքն առել, երբ իր խոլ լեռնային գյուղից եկել է Երեւան: Հետեւաբար, նա սկսել է հաստատականորեն: Մանկության տղավորությունները իր մեջ կուտակվել են, լցրել իր ողջ ներաշխարհը, բայց եւ խաղաղվել են, ենթարկվել ճգնաժամային եւ նեանակալիության առումով զսումի եւ ընսրության եւ չեն էլ հասցրել վերածվելու մանկական եւ դասնական բուռն իմոթեսիոնիսական գծանկարի: Դրա համար էլ նա սկսել է լրջմիտ եւ խոհուն կերպով, առավել հակվելով դեղի ձեւական եւ արտասահայական ուղղումները:

Ավարեղով Լեմինգրաւի Գեղարվեստից ակադեմիան, Միմասը վերադարձավ Երեւան եւ հայկական արվեստի համար դարձավ շուրջափակ մերկայություն

ՊԱՏԱՌԹՅԱՆ

1962 թվականից, «Հինգ»-ի աղմկալից ցուցահանդեսից հետո:

Այդ հինգ հոգուց Միմասը, դարձվեց, առավել հանդուգն եւ հայտնու գունանկարիչն էր: Նրա կտավները աչք էին ծակում, իր այրվող, թանձր գույները, ֆնսդասերի կարծիքով, ոմանց նյարդայնացում էին, «ինչդեռ ցլամարտիկների կարմիր թիկնոցները»: Միմասի հետ վիճում էին սուր խայթոցներով, հայավարի, իր նկարների գունային դոնթկունների մեջ շենքում էին մարտահրավեր, կովարարություն եւ ի վերջո, փոխառություն, ասեմք օրինակ, ֆրանսիացիներից:

Միայն թե արդեն այդ ժամանակ նկատելի էր նկարչի բարեխիղճ, ինքնավստահ վարդեսությունը, իր գեղարվեստական մտահղացումների համառությունը, ինչը ակնհայտորեն վկայում էր արվեստագետի սեփական գեղանկարչական մտածողությունը:

Այդ ժամանակ էլ դարձավ դարձավ, որ Միմասը բնածին գունանկարիչների հազվագյուտ շեսակից է: Ներկը, գույնը, վրձնահարվածը, նր օժանդակ միջոցներ են բազմաթիվ նկարիչների համար, Միմասի համար կորցրել էին իրենց կիրառական, արհեստային, հարմարվողական բնույթը, դարձրել էին խոհուն կերպով նմանօրինակելու բնության իրակությունները կտավի վրա:

Պարզվեց, որ գույնը կարող է լինել ծավալային, որ շարժումը, կոռույթը կտավում ծնվում են ոչ միայն բնական շարժումի ընդօրինակումով, այլեւ գունաբծերի հմուտ համարումով: Պարզվեց, որ նրբագիծը անմիտ, չեզոք գիծ չէ: Նրբագիծը սառ է, նկարչի արտասահայից լեզվի նշան:

Միմասի նկարչության մեջ գույնը իր նշանակությամբ եւ հնարավորություններով այնքան է ուժեղացված, որ գրեթե հասնում է ինքնակայության: Այն ոչ միայն գունավորում եւ շրջագծում է, այլեւ նշանակում է: Գույնը Միմասի նկարչության մեջ մասնակից է նկարչի խոհուն ու կտավի մտածողացմանը:

Գունային նման հայտնագործումների հիմունք հավանաբար ընկած է ընդլայնված, լրիվ, կատարյալ ստեղծականություն, ի սարբերություն նեղ, ավանդական ստեղծականության, ըստ որի գույնը գեղանկարչի խոհուն սղասուհին է:

Իսկական գունանկարչի արվեստում գույնը ձեւավորում է եւ ձեւը, այն կառուցողական է, եւ դասկերը, եւ նույնիսկ ֆնարական կերպերը, եթե, իհարկե, նկարչի առնեմք ինքնակա գույնի արտասահայական հնարավորությունները:

Այդ դասաճառով հետեւողական գունանկարիչներին, իբրեւ կանոն, անհասկանալի են սյուժետային կտավները, գե-

ղանկարչության առարկայական-ֆիզիոլոգիկ ոճը նրան թվում է թարգմանություն բնագրից, որի մեջ արդեն կա իր արտասահայականությունը, ներքին շարժիչ ուժը, կերպարը: Դրա համար էլ նկարչի արվեստում աճում-աղագնանում է դեկորատիվից դեպի դասնականություն: Գունային բծերի դասավորությունն ու կադրը չեն համադասախանում բնական կերպարին, գեղանկարչությունում ունի իր ուրույն լեզուն: Բավական է իրեղ Մարտիրոս Սարյանին, որ խնայել-թանձրացրել է իրականությունը միմեջեռ մի ֆանի խիստ դեկորատիվ արտասահայական նշանները:

Գեղանկարչական իր առաջին սկզբունքային աշխատանքում արդեն, «Ջաջուռ» բնադասվերում, որն այսօր Հայաստանում ֆրեսկոնախան կտավ է, եւ դե մեզանում էլ է շատ ճանաչելի, Միմասը զարգացնում է «գունային սյուժեի» դիմանկան, մաքուր, հնչեղ գույները, ձայնակցելով եւ բախվելով միմայնց, կառչելով մեկը մյուսից եւ վանվելով միմայնցից, ստեղծում են գեղանկարչական միասնական դասկեր, որ իր արտասահայականությամբ չի զիջում դասնական կտավի մասկերին՝ Հայաստանի տոթ, շոգ, շիկացած ամառին: Սա գունային հզորությամբ եւ ազատ գույնի ներուժ հնարավորությունների հանդեմ վստահու-

թյամբ եւ հավասով լի հրաշալի կտավ է:

Ջաջուռը Միմասի հայրենի գյուղն է: Բայց դե բնական Ջաջուռից, էսյուրային ճեղանկարներից նկարը անսահման հեռու է: Դրախտային բազմագույն խճիթները հազիվ թե ճանաչագիտեն համադասախանում են հայկական գյուղին, որն անգամ օգոստոս ամսին այդպիսի կուրացուցիչ եւ կիզիչ համոթածներ չի հազում: Այս հրեղեն գույները փոխանցում են արվեստագետի խիստ անձնական, ենթակայական դասկերացումը: Այստեղ խաբուսիկ ստեղծագործական մտածողության ինքնակա օրենքներն են: Հենց շոգից շիկացած հողն է փոխադրվում գեղանկարչության «վայրի» գույների այդօրինակ կատարի, մոլեգին հրաշալիությունները:

Եթե «Ջաջուռը» նախադես ընկալվում էր իբրեւ տղանդավոր գունանկարչի խոսովանություն, աղա ժամանակի ընթացում, ժամանակի հետ նրանում այլ բան է նկատվում: «Ջաջուռը» Միմասի «մանկության երգը» չէ ոչ էլ միայն գեղարվեստական ընդհանրացումն է հայրենիքի իր մանկական տղավորությունների, այսինքն՝ բնականի ֆնարական կերպարիումն է, որ առաջադրվում է այս բնադասկերում:

«Ջաջուռը» Հայաստանի հավերժական, երբեք չաղոտող, չդժգունող ամառն է: Ընդգծենք. այդ՝ Հայաստանի: Ոչ մի այլ երկրում նման կուրացող հրաշեկ օգոստոս չի լինում. գեղանկարչական, դեկորատիվ փոխաբերությունը սարալուծվում է դասնական ուրուակիությամբ: Մթնշաղի ծանր, ահեղ-կաղտակուն դասի միջով, որ շատ կիող մերձենում է տոթից այրվող բակին, թափանցում է այն սվերային խոսքը, արվեստագետի այն մկիրական, գաղսնի խոհուն հայրենիքի ճակատագրի մասին, որով շատ բարեխիղճ գոյակցում են նկարչի գեղեկական կենսափրության հետ:

Միմասը բնանկարիչ է: Հասկաղես այս ժամն է նա համար հարգի եւ նախընտրելի, ինչդեռ որ ժամանակակից հայ գեղանկարիչների մեծամասնության համար: Բայց ինչ-որ բան հակասում է այս բնորոշմանը՝ ելնելով բնանկարի ժամրի ազատ էսթետիկականությունից, ժամրի՝ ոչ մի շեսակի կողմնակի խնդրներով չխաթարվող գեղանկարչականությունից: Միմասի կտավները ոչ մի կերպ չեն շեղավորվում բնանկարային սնեստության ծանոթ ու նեղ շրջանակների մեջ:

Ինչո՞ւ է այսպես: Ինչո՞ւ Միմասի նկարները, «ակնթարթային» ժլատ անվանումներով, որոնք բացառում են ֆնարական ուրեւ ներածում՝ «Մեր գյուղը», «Բակ», «Գյուղը ֆնած է», «Հաց են թխում», «Գորգ են գործում», ինչու այս կտավները

Միմաս. «Թաւկիմակով աղիկը»

ձգում են դիտողին խոր, իրենց մեջ խառնած-կենսունակ մասնունով, գաղտնախոսությամբ, որ սազմադալորեն թափանցում է բնադասկերի առաջին տեսարկված միջով, ինչը բերկրան է դասառնում եւ շոյում է աչքը, ինչպես որ գեղեցիկ մեղմած դեկորատիվ իրը: Ինչ-որ մի իմաստային ճկուն-կախվածություն է նկատելի եւ զգալի ամեն մի կտավի մեջ, եւ երկար ժամանակ չես կարող հեռանալ նկարից եւ միտք վերադառնում ես, ասես ինչ-որ բան բաց ես թողել, մինչեւ վերջ չես խորհել, չես մտածել, տղալորությունդ մինչեւ վերջ չես ստացել...

Միմասի յուրաքանչյուր բնադասկերը, դիմանկարը եւ նույնիսկ նախորդորսը նկարչի խորհրդածությունն է իր հայրենիքի դասնական ճակատագրի շուրջ: Միմասի ժամանակները իր արտի մեջ է, իր արյան մեջ, Հայաստանի դասնությունը նա աղբյուր է շատ դրամատիկորեն, սուր, փիլիսոփայական իմաստավորումի անփոփոխելի, մեծական փորձով: Միմասը ազգի լիազորված արտահայտիչն է, նրա գեղարվեստական կանչ-հրավերը, որ օժտված է արդիականության համդեղ դասնական հայացքի խոսք եւ հազվագյուտ ձիրքով:

1969 թվականի «Նասյունորսուն» սեյակային վառ գույները մասնակից են նկարչի գունանկարային բարդ մտա-

րահայն ժողովրդական կյանք իր առօրյա ընթացիկ ձեռնարկ, առանց, իհարկե, ժամանակային որեւէ որակալիության: Չկան ժամանակի ճանաչողական նշանները, դասնությունից հանված են ժամանակագրական նշանները, ժամանակի խիստ ու թավ հոսքն է հոսում, կասարվում է առօրյա կյանքի հավերժական խորհուրդը՝ աղջիկը երազում է ինչպես բոլոր ժամանակներում, դասնականագրին դրված ծաղիկի թաղարը հայկական թանկագին եւ փխրուն հարմարավետության խորհրդանիշն է, կանայք գրուցում են ինչ-որ մի թափում բանի, իրենց գաղտնիքի մասին: Նրանցից մեկը գրուցի կտիւն մեծերի մեջ է ընկել, արձագանքելով գրուցի գրեթե ծիսական շարժումով, այն «թարգմանում» է ոչ թե կերպարը, այլ ճակատագիրը: Ամեն ինչի մեջ հավերժության, վաղնջական անցյալի, դասնականի ստորագրություններն են, նույնիսկ որմնանկարի փայլաթ, բարեցնորհ, ճաֳճած մակերեսի վրա: Պատկերները իմաստավորելու միտք նույն համար փորձն է երեւում այս աշխատանքում: Որմնանկարի գեղանկարչական դասկերը լրջմիտ է, ներհուն ու տեսական, ասիճանական, ինչպես որ ամեն մի խոսք ու մտածում:

Միմասի դասնական զգայնությունը

Ինչ ճանադարհով են նկարչի խոհերը թափանցում ներկերի մեջ եւ երեսան են գալիս դասնական կտավում: Չէ՞ որ զնգուն, հնչեղ դեկորատիվ գույնը Միմասի կտավում ուղղակի կադրում իր խոհերի, իր մոտմտմտալ մտադասունների հետ: Ինչպես է, որ այդ մաքուր լույս գույներում, դրանց դրամատիկական գույնադասնականության մեջ՝ երկնագույն-կարմիր, կարմիր-երկնագույն, նկարիչը կարողացել է գրեթե ստադիչ դասնական ամբողջականությամբ բացահայտել իր ժողովրդի ճակատագիրը:

Մեմ դա չգիտեմ: Որմունը, հաղթահարումը նկարիչը թափանցում է: Կտավում մնում է միայն ավարտումի փայլը, արդյունքի ամբողջականությունը: Բավարարվեմ այդ արդյունքով:

1972 թվականը բեկունային եղավ, թեւեւ ակամա, Միմասի արվեստում: Ձմռանը հրդեհվեց Միմասի արվեստանոցը. ավելի քան հարյուր կտավ, որ նկարիչը հավաքել էր արտասահմանյան ցուցահանդեսի համար, ինչպես նաեւ գրաֆիկական բոլոր գործերը այրվեցին: Միմասին փրկեց իր գեղջկական համար կենսասիրությունը եւ, հավանաբար, այն նույն դասնական աշխարհագրությունը, որ թույլ է տալիս մասնավոր մարդուն օգտվելու ազգի հազարամյա փորձառությունից:

Դրանցում գրավում են որմունը, փորձերը, հաճախ հանդուգն ու համարձակ, եւ ոչ թե վարդեթի հաստատուն նկարելածեղ: Միմասը առժամանակ հրաժարվեց սեփական փորձի հուշարարությունից: Իր գույների թանձրությունը, դրանց կտրուկ եզրագծերը, լարված կոշտությունը, դրանց դիմամիկական փոխհարաբերությունները, որոնք ի վերջո գոյացնում են ամբողջական կերպար, փոխարինվեցին շարժարարի, մասնահասված գունային հորինվածքներով: Գույները իր նոր կտավներում ասես վազաթափ են առնում, ընդլայնվում-սարածվում են եւ կորցրել են իրենց թանձրությունը, իրենց շոտափելի մակաշտաբը: Դրանք դարձան անհաստատ, հարթադասկերային, ինչպես հայկական հին մանրանկարներում: Բայց գունաբանագի ուսմանությունը, գույնի հնչեղ արտահայտչականությունը առճեցին, ավելացան, եւ Միմասը իրավունք ուներ բացականչելու, նկատի առնելով իր կյանքի հեռավոր նդասակները՝ «Գույնը կդառնա ձայն»:

«Հայելու առաջ» կտավը Միմասի որմունը, անհանգիստ, անկայուն գունաբանական աշխատանքների թվին չի դասակարգում: Այդ կտավը նկարչի կոլորիստական լավագույն նվաճումներից մեկն է, թեւեւ շեղվում է, սարբերվում է նրանցից փոփոխված ոճի նրբերանգով: Ակնիվ մաքուր գույնի նույն հզորությունը եւ մանավանդ իր սիրելի գույնի՝ հրաշքեկարմիր, ներքին անհանգստությամբ, թափուն բաբախումով, հնչեղությամբ: Բայց այդ գույնը այնքան խիստ եւ թանձր չէ, ինչպես Միմասի նախկին կտավներում: Այն ավելի շարժուն է ու դայծառ, տրթակեզ է այս կտավում, բայց նրա ահեղ լարվածությունը թուլանում է նարմազագույն ճաֳճ մախաներկումով, եւ խաղաղված գունաբանը, ինչպես միտք, կասարում է նկարչի լրացուցիչ հանձնարարությունները՝ ծնունդ է հատնության, մարդկային կյանքի հասունության դասկեր:

Սկադեմիկոս Արմեն Թախթաջյանի հետ

ԲՆԱՊԱՏԿԵՐԸ

դացմանը համադասախան բնանկարային արվեստի դասնականներին: Իսկ դասնականի զնգուն կարմիր շրջանակին փակչուն են, դրսից, դասնական խուլուհամր անցյալից ելած խճիթների կույր խորանարդները, անցյալի ահեղ սեւ մոխրությունը:

Մեծադեմ արդյունավետ է Միմասի արվեստում արդիականության դասնական ընդհանրացումի այդ տղալորությունը, ժամանակակից իրավիճակների ներմուծումը դասնական անընդհատելի ընթացի մեջ: Գեղարվեստական դասկերման դասկերավորման նման հնարքը կարելի է անվանել ժամանակի գեղարվեստական նյութականացում-առարկայացում: Այնտեղ չկա դրամատիզմ, ափսոսանք, սուր փնարականություն: Միայն հավերժության համը է զգացվում բնանկարում կամ թե մեր ժամանակակցի դիմանկարում, էդոսային ժամանակի համաչափ շնչառությունը: Ակնթարթը դասկեր իր տեղում, իր տեղային վաղանցուկային թռիչքի մեջ՝ իմդրեսիոնիստների կենդանի ուրախությունը, Միմասի համար սրբադոծություն է եւ անհեռատեսություն: Չէ՞ որ նա երազող, կյանքը հետադարձ հայացքով աղորդ չէ: Իր հազվադեպ կտավները, որոնք մեջբերումային սյուժեներ ունեն հայկական անցյալից, իր դասկա հազողված գործերն են:

Հետադարձ հայացքը ներթափում է անցյալի կտրուկ անջատումը ներկայի հոսուն ընթացից, այդպես խրոցն են հանում էլ լեկտրական հոսանքի գծից: Այդ ժամանակ դասնությունը սառնում-հարանում է, վերածվում է նկարների խմբերի, դիտարկվում է ընդհանուր հայացքով կամ մանրամասնաբար, բայց միտք, ինչպես ասում են, դրսից, կողմից, հեզմանով, զգացականությամբ, հետին մտքով, վեր է հանվում ինքնօրինակ ընթանումով:

Նման գեղարվեստական գործողությունը հակացուցված է Միմասին: Նա հայոց դասնությունը զգում է միասնաբար, նդասականեթ, իբրեւ սրբազան իրականություն, որն անցել է, բայց կադրված է ներկայի հետ նյարդային համագույնների ճյուղավորված ցանցով:

Ահա թե ինչպես է արվեստագետի մայնությունը արտահայտվում իր աշխատանքներում: Իր ստեղծագործության մեջ շեղումը դնելով էդիկական մտածողության վրա՝ Միմասը դիմում է դեկորատիվ-մոտմտմտալ ժամերին, որոնք նրան գրավում են ընդլայնված համային լսարանով: Լեմինականում, էլեկտրասարբերի գործարանի ճաշարանի սրահում նա նկարում է հինգ որմնանկար «հայ ժողովրդի կյանքից»:

այնքան է սրված, որ նույնիսկ Միջերկրական ծովի ափին, Կիլիկիայում կայացած-կայուն դեռության հայերի հնագույն, գրեթե լեգենդական երազանքը նրա մեջ ունեցել է անմիջական հուզիչ արձագանք, «Հեփիաթ: Կիլիկիա» բնադասկերի տեսով: Այնտեղ չկան հեփիաթային գործողություններ կամ թե արտաճնվի անցյալափոխություն: Միտք նույն հավերժական ազգային բնանկարն է. արելից խանձված հող, ջրուտ, ամբարից ծառեր, գույնի բաբախում շարժում:

Ջնարակա՞ն է արդյոք Միմասը: Ամեն դեմքում հընթացս, ձեռքի հետ: Իր փնարականությունը զուտ է, այրական կեցվածքով: Եվ թեւեւ իմը Միմասը աղակիցում է զգացումներին, ներմտեստությամբ, խառնվածքին, այնուամենայնիվ ներհուն, խոհական, սեւեռուն մտադասունը դարձ երեսուն է իր կտավներում:

Տեսանելի աշխարհը գերում է Միմասին ոչ թե փոփոխություններով եւ խորամանկ կերպարիտություններով, այլ իր անփոփոխելի, արմատական հասկություններով: Իրականությունը արվեստագետը դիտում է կկոցած աչքերով, մեծախոհ, ընտրողաբար: Նրա աչքերի ծիածանաթաղանթի միջով զոլորեփանում-անհետանում են վաղանցիկությունները, փնարա նշանները, եւ մնում են դասնականորեն մնայուն ընդհանուր օրինաչափությունները:

«Իմ ծնողները»... այսուհետ մեծանկար, ակնհայտորեն նեղ սյուժեով գործը Միմասի ամենաաղայնի դասնական կտավներից մեկն է: «Մեմ եմ, մեր սարերը» - ահա «ընթանական» անվանումի էդիկական սարբերակը: Կառուցվածքը դարձեցված է մինչեւ զծային համարությունները եւ բացահայտումը դարձ է. ֆիգուրների ուղղաձիգությունը, լեռների ալիքային հորիզոնականությունը, եւ մտադասուն հուշումը՝ թվարկվածների միջեւ կա ուղիղ, անմիջական կադր:

Վառ, լարված, ուժգին գույները կենսունակաբան են ծերունիների կերպարների մեջ, ընդգծելով արվեստագետի առանձնահատուկ, սիրառաս ու սուր հայացքը նրանց հանդեպ: Եվ թվում է, թե իրենց թիկունքում նկարչորեն վերից վար իջնում է նրանց տոնաբանությունը՝ հին ժամանակներից մինչեւ մեր օրերը: Ծերունիների կեցվածքը, կարծես ձուլված դասնության կադրարներով, նրանց շարժանքի լակոնիզմը վկայում են հայ գյուղացիության դասնական ճակատագիրը: Գրեթե շարժարական ճգնաժամային: Գեղջկական աշխատանքի եւ կենսակերպի հարյուրամյակները խաղաղված են այս սուր արտահայտչական, իրենց տեսակի մեջ եզակի ժեստերում...

Հետագա երկու տարում Միմասը նկարեց հարյուրից ավելի կտավ, բազմաթիվ զծանկարներ եւ ստեղծեց հարուստ գրաֆիկա: Սկզբում նա իր տեղը չէր գտնում, նյարդայնանում էր, շփոթվում էր, ջանալով լցնել արվեստանոցի դասարկ դասերն ու անկյունները, բայց ասիճանաբար հանդարտվեց, իմքնավաստությունը վերադարձավ, ուղղեց ու ցկեց իր ոճն ու իր որմունքների ուղին:

Ահա նա դիմավորում է ինձ իր արվեստանոցի դռների մեջ հայկական փրեսոմատիկական բարեհոգությամբ: Նա վայելուչ էր, նրբազեղ ու ծածկամիտ, ինչպես մասնավոր խուզարկուն, աչքերի շուրջ տառադայի մուգ շրջանակներով նրա մազադաթյա դեմքին փաղափարության եւ նուրբ վարվեցողության տեսում ինչ-որ բան մեկընդմիտք դասկած է, սիր ճնլող ինչ-որ մի խոսք կամ համար հիշողություն՝ ո՞վ գիտի: Անհեթեթ, նաեւ հաղթող կլինի հոգեբանական դիմանկար գծելը:

Ժամանակակիցների աչքում նա գրեթե դասական էր: Հայաստանի վասակավոր նկարիչ, Մարտիրոս Սարյանի փոխանորդ... Իր ճանաչումը շատ հուսալի էր, հերթական կտավի վրա ծախսվում էին ամբողջ ստեղծագործական դրամազլիտի տոկոսները: Բարձր վարդապետության հաստատուն վարկանիշը արագացնում էր նոր կտավի ճանաչումը մինչեւ ակնթարթային, մեթեմաբար ընդունվելը. դա շատ հաստատուն, բարեհաջող եւ հուսալի գոյություն էր:

1972 թվականին Միմասը որոշեց հրաժարվել սեփական ճանաչումի հովանավորությունից: Նա կանգնեց դասնական, ծայրահեղ իրարության առջեւ՝ նորից աղապարտել եւ հաստատել իրեն արվեստում եւ հետո՝ ստեղծագործական նոր սերնդի առջեւ: Եվ նա ընտրեց վսանգվելու չափ տղամարդկային ուղի, նա չսկսեց կրկնել իր կտավները, հիշել դրանք, սկսեց նկարել այլ կերպ, իր նախկին էությունից ետ հրվելով, եթե ոչ առաջ, աղա՛ զոնե կողմ:

Միմասի նոր կտավները թարմ են եւ բացահայտում փորձարարական:

Միմասը իր այդ կտավը հենց այդպես էլ ուզում էր անվանել՝ «Հասունություն», բայց խուսափելով փոխաբերականայլաբանական ներմուծումներից, սվեց սովորական, փաստագրական անվանում: Կասկածի դառն շատ արդյունավոր է արվեստում, եւ Միմասը դա հաստատում է իր նոր կտավներով: Բայց անխուսափելիորեն անհրաժեշտություն է ծագում կանգ առնելու եւ իր նոր զսածները համեմատելու նախկին նվաճումների հետ: Ինձ թվում է, որ Միմասը հիմա հենց դա դեմ է անի:

Դժբախտաբար նրան այլ բան էր տղատում: Ամսագրի համարն արդեն դասաստ էր, երբ հասավ Միմաս Ավեսիսյանի ողբերգական մահվան բողոք:

Հիմա արդեն այս հոգվածը, որ գրված էր Միմասի հետ հանդիպումների, գրուցների եւ զբոսանքների անմիջական, կենդանի տղալորությունների հիման վրա, թվաց ինձ թեթեամիտ, նույնիսկ անվայելուչ: Ցանկություն ունեցա ամբողջովին փոխելու ինչեւանգը:

Բայց թող այն մնա նախկին տեսով, որովհետեւ գրված է կենդանի, աղորդ նկարչի մասին:

Միմաս «Աղջիկը հողմից»

Արծաթի ԲԱԽՉԻՆՅԱԼ

ՆԱՐ-ԴՈՍԻ ԳԵՐՈՍ ԶԱՓԻՆՅԱՆԻ ԳՆԱՐԱՎՈՐ ՆԱԽԱՏԻՊԸ

Նար-Դոսի «Նեղ օրերից մեկը» դասվածից բաժնի հայտնի է դարձրած հասարակական գործունեից: Այնուհետև առկա է «կայսերական բարձրագույնի երգիչ» Ջափինյանի դրվագային, սակայն ժողովրդից կերպարը: Թիֆլիսահայ լրագրի խմբագրության ցուրտ սենյակում նստած աշխատանքի են թերթի ֆարսուղարն ու դասվածի գլխավոր հերոս Պասրիկյանը, երբ սենյակ է մտնում այս Ջափինյանը, դժգոհում օղակից, ասում «Իրեւն հայ երգիչ, իմ բարոյական դասըստ համարեցի այցելել ձեր խմբագրատն», խոսում է իր գործունեությունից, արդարացում իր բեմական անունը ժադիսով դարձնելը, հավաստիանում, որ իր այցելության մասին կգրվի թերթում եւ հեռանում: Զարտուղարը նրա հեռանալուց հետո ասում է. «Գիտե՞ս ով էր: Երեկ-մեկ օրվա ֆելետի ուսող սիրացուն էր, է՛... Նո՛ր հիշեցի, Պասրիկ ջան, նոր: Խմբագրից դասնում է, թե երեսփոխական արարողությունների մասին որ հայտարարություն էր բերում, չէր համարձակվում դռան շեմից առաջ գալ, իսկ հիմա... իր բարոյական դասըստ է համարել այցելությունը սալու խմբագրությանը: Ցիլինդրի սակ լրագրի դրեց, որ չփոշոտվի: Տեսա՛ր նրա փողկաղկի արդամանը, մուսակը: Մեծի այստեղ ցրեց կարկանդակն եմ, իսկ նա ֆրիսին էր սրբում... Գնացել վարժապետ եւ գրող ես դառնել, վայ, գրողը սանի ֆեզ, Պասրիկ ջան, գրողը... ինձ էլ ֆեզ հե՛ս»...

սան եւ ռուսական սարքեր ֆաղաֆների օդերային բարձրագույնի մեներգիչ: 1913-ից երգեցողություն է դասավանդել Պետերբուրգում, ապա՝ Թիֆլիսում: 1921 թվականին նրա նախաձեռնությամբ բացվել է ժողովրդական երգի հինգ դպրոց: 1932 թվականին գլխավոր դերով նկարահանվել է Լեո Եսակիայի «Շակիր» ֆիլմում:

Ամիրջանը թիֆլիսցի է, ինչպես եւ Ջափինյանը: «Նեղ օրերից մեկի» գրման թվականին (1904) նա արդեն կայսերական բարձրագույնի մեներգիչ էր: 1916 թվականին Երեւանի «Երվանակիտ օրյակներ» («Երեւանյան հայտարարություններ») ռուսերեն-հայերեն թերթը նրան հիշեց էլ հենց «Կայսերական բարձրագույնի երգիչ Բ. Ամիրջան» ձևով («Эриванские объявления», 26.03.1916): Գրող է նաեւ երգչի եւ գրական կերպարի ազգանունների մեջ ջ տարբերակը: Երգիչը կրճատել է ազգանվան -յանը, իսկ Ջափինյանը ռուսացրել է ազգանունը:

Ինչ վերաբերում է դասվածի այն նշանակումը, որ նա «երեկ-մեկ օրվա ֆելետի ուսող սիրացուն» էր, չի բացառվում, որ մինչեւ Պետերբուրգ գնալը (որտեղ, ինչպես նշվեց, երգել էր սեղի հայկական եկեղեցում) Ամիրջանյանը սիրացություն է արել նաեւ Թիֆլիսի հայկական եկեղեցիներից մեկում:

Վերջապես, կարելի է հաշտել ամեն ինչ: Նար-Դոսը Ջափինյանին բնութագրել է որպես «մի թիկնավեց երիտասարդ, բեղերն ու մորուրը սափած»: Ամիրջանը նույնպես եղել է թիկնեղ եւ հաճախ՝ սափաված դեմով: Ինչպես վկայել է Եվգենյա Արխսակյան-Պոլյակինյան իր անթիղ հուշերում. «Պետրոսը»

դի Պետական օդերային բազայից մեկը բարդ սեղ էր բռնում բարիսոն Ամիրջանը: Նա նման էր մեր դերասան Պետրոսյանին, նրա դեմքը բարձրահասակ եւ գեր էր, բայց իր աչքերը լուրջ խոսք էին, հաստ հոնքերով, որով կարծես կախված էին այդ աչքերի վրա, ուստի՝ լայն, ձեռքերը՝ հաստ, ֆայլվածքը՝ ծանր: Ամեն ինչ մեծ էր նրա մեջ, եւ նա նմանում էր մի խոսք սեւ արջի, որը մեծ թաթով կարող էր կործանել սեղան, աթոռ, ինչ որ գտնվում էր: Երբ նա մեզ մոտ էր եկել «Դե» օդերային մեջ երեւալու համար, ես մի քանի վայրենում էի, որ մեր հյուրաստիտի ստիպելով, երբ նա մտնում էր նրանց վրա: Ինձ էլ էր վախենում եւ ասում էր ծիծաղելով մոտ. «Տիկին Արխսակյան, իմ ջանդակին այս քննակ ֆինիսիլոն աթոռները չեն սազում»:

Գնահատարենք «Նեղ օրերից մեկը» դասվածի՝ Ջափինյանին վերաբերող մի ֆանի այլ հասկանումներ Բեգլար Ամիրջանի հետ, եւ նմանություններն ավելի ակնհայտ կլինեն:

Մեծ հակված եմ կարծել, որ Ջափինյանի կերպարը կերտվի Նար-Դոսը սուկ կիրառել է Բեգլար Ամիրջանի անձի եւ կենսագրության որոշ դրվագներ, ոչ թե ստեղծել հենց նրա կերպարը: Ամիրջանն իրականում հեռու էր այն ոչ դրական կերպարից, որիսին ներկայանում է Ջափինյանը «Նեղ օրերից մեկը» եւ «Վերջին մոհիկանները» դասվածներում: Նա կանգնած էր հայ օդերային արվեստի ակունքներում, որը մտահոգվել էր մայրենի լեզվով օդերա ունենալու հարցով, ուստի 1914-ին նրա նախաձեռնությամբ Մոսկվայում բեմադրվել է «Դե» օդերային, որտեղ հանդես է եկել գլխավոր դերով: Դարձյալ մեջբերենք Եվգենյա Արխսակյան-Պոլյակինյանին. «Նրա ունեցած ձայնը ուժեղ, բայց նույն ժամանակ լուրջ փափուկ բարիսոն էր: Երգում էր «Դե», որը իր ամենահաջող դերերից մեկն էր, երգում էր Տոնինո «Պալիազչի» մեջ, նույնպես լուրջ հաջող: Սակայն այն դասաճանաչ կամ արվեստի լուրջ դասընկեր, թե իր առողջությունը ռուսերենի մեջ մտնում էր»

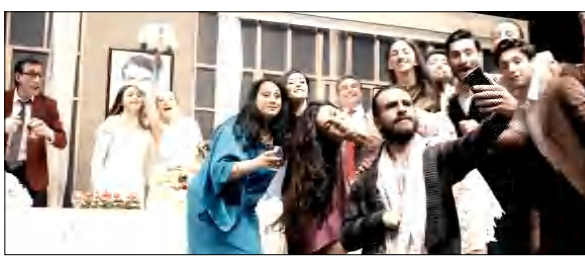
«Նեղ օրերից մեկը»	Ամիրջանի կենսագրությունից
-Կարելի է մտնել, լսվեց մի ուժեղ բարիսոն:	Գնահատվել է ժամանակի լավագույն բարիսոններից մեկը, «թիֆլիսյան Կոստյուխ»:
Երեկ գիտեմ, որ ես ձայնս մտնել եմ Իսախանյան:	1894 թվականին ավարտել է Միլանի կոնսերվատորիան:
...սրանից վեց տարի առաջ, ինձ հրավիրեցին Օդեսա: Երկրորդ տարին երգեցի Իրկուսկայում, հետո մի-մի սեզոն էլ երգել եմ Խարկով, Կիեւ, Մոսկվա, իսկ անցյալ սեզոնին երգում էի Պետերբուրգում: Այժմ ինձ հրավիրել են Թիֆլիս:	Ի թիվս այլ ռուսական ֆաղաֆների՝ հանդես է եկել նաեւ Մոսկվայում, Պետերբուրգում, Իրկուսկայում, Խարկովում եւ Կիեւում:
Երգելու եմ Օնեգինի դասընկեր: Գետն դուրս կգամ «Մազեդայ»-ի, «Կնյազ Իզուր»-ի, «Կաղեց Կալաշնիկով»-ի, «Յարսկայա մեկտեսա»-ի, «Միզն գաջարյա»-ի, «Ռուսլան եւ Լյուդմիլա»-ի, «Ռուսալկա»-ի եւ ուրիշ օդերայինների մեջ:	Ի թիվս այլ օդերայինների՝ հանդես է եկել նաեւ «Եվգենի Օնեգին», «Մազեդա», «Իսխան Իզուր», «Ռուսլան եւ Լյուդմիլա», «Կյանք ցարի համար» օդերայիններում:

Ի դեպ, 1930-ին գրած «Վերջին մոհիկանները» դասվածում Նար-Դոսը կրկին հիշեց է Ջափինյանին, որի փառքը խամրել է եւ ուր «Աղբյուր է, կարծես, երգեցողության մասնավոր դասերով»: Ամիրջանը նույնպես աղբյուր է երգեցողության դասեր սալով...

(Ճիշտ է, ռուսերեն լուրջ կողմից էր խոսում, սակայն երգելու ժամանակ այդ չէր կարող լուրջ խոսք կերպարով նրան երբեք առաջ չհարան, նա չունեցավ այն սեղը, որն իր ձայնի հասկությունը եւ գեղեցկությունը միջի գրավեր, եթե ռուս լինե՞ր...)

Սա անահիս Աղասարյանն իր լուրջում ինչպես է ներկայացրել այս դասվածի կերպարներին, եւ հերոսներն ավելի «հուր» են դիտարկում, թե՛ բեմադրության մեջ, դժվար է ասել: Բայց այն աստիճան դարձրեց իրենց արցախյան դասերից թեման, որ բաժնեկական բեմադրության ու հեռուստատեսային սերիալի միջոցով հավասարության նշան դրվի... Նորասակ կա «Գարսամի թիկնուհունը» նկարահանել: Թասրոնի սնորհն Տիգրան Վիրաբյանն այդ նախաձեռնությունն անվանեց հեռուստաբաժնում, ասաց, որ այդպիսի ուզում են վերականգնել հեռուստաբաժնի բարի ավանդույթները: Երբ «Գարսամի թիկնուհունը» նկարահանվի, այն ժամանակ միզուցե իրենք էլ համոզվեն, որ հերթական հայկական սերիալն է սազվել: Կենցաղային գրույցներ ու ռեդիոլիներ, «Երկիրը իսխանություններին է դասվանում, բայց դասերից ժամանակ անունը դնում են հայրենիք,

Երբ տեսա «Հարսամի թիկնուհունը»

սալիս ժողովրդին ու ասում՝ դե դասերանք», բողոք, դժգոհություն իսխանություններից, արտադրողից, Պուսինից ու դասերանքը հրահրելու իրական դասաճանաչներից, բանավեճ, ինչպես մեր հարեւան Դաֆիկ ու Գալոթ ձյաձյաներն են ամեն օր անում նարդի խաղային:

Կենցաղային խոսակցություններ, սուրճ խմել, կասկել, ինչպես ես եմ անում հարեւանների հետ, երբ նրանց հետ կենցաղային խոսակցության, սուրճ խմելու եւ կասկելու ժամանակ եմ ունենում: Փաստրեն մի ամբողջ դահլիճ, դահլիճի հետ էլ

ես՝ մոտ երկու ժամ լսեցիմ ու ինչ լսում ու ինչ ասում եմ ամեն օր մեր քաղաքում, սանը, սրանցորսում ու խամուրում: Ամեն ինչ ուղիղ, դարձրեցի, առանց թատերական դրամատիզմի, առանց կերպարների ձեւավորման ու հասունացման դրոցեսի, առանց հոգեբանական բախումների ու կուլմինացիայի: Մեր կենցաղը, մեկ-երկու օրվա դեմքերը բեմ էին բարձրացել՝ ճիշտ եւ ճիշտ նույնությամբ, ինչպես անցնում է մեր կենցաղային օրը՝ ավելացրած Գալոթի իսխանություններից երաժշտությունը:

Ցեղաստանություն, արցախյան դասերանք. այս թեմաները ոչ կինոյում, ոչ թատրոնում այդպես էլ արվեստի ու գեղագիտական ճաշակի խորային ընդգրկումներով ոչ բեմ են բարձրանում, ոչ էլ էկրան: Ինչ էլ արվել ու արվում է, գանգալածային ստառան համար է, մեկանգամյա օգտագործման սկզբունքով: Խորային, դրամատիկական, գաղափարական ու գաղափարային կերպարներ չկան. չկա արցախյան հերոսամարտում որդի կորցրած մոր, հայր կորցրած որդու, անուսին կորցրած կնոջ խացված կեր-

պար, չկա հերոսը: Թույլ, չհամոզող, դրամատիզմ չաղորդող, մերին հոգեբանական կոնվուցիոն կերպարներ են՝ անցողիկ ու հե՛ս քողոհող:

«Գարսամի թիկնուհունը» կուրսուսակի դահլիճներ լցնել, որովհետեւ օրվա ժամանակ դահլիճ լցնելու, զանգվածների էնդոցինալ դասաճանաչները բավարարելու վրա: Բայց խորհել, դասել, ծանուր թեթեւ անել, առավել եւս գեղագիտական ճաշակ բարձրացնել, ինքնամաքման, ինքնամաքման դրոյն ներկայացումը չի կարող: Զանգվածային ստառան համար նախատեսված շոտանան, սերիալային նախագծերը հիմնականում կամ միջի ծիծաղեցնեն հանրությանը, կամ լացացնեն: Եթե արվում է կամ մեկը կամ մյուսը, ուրեմն մասսայական արձագանքն աղափարված է: Գիտական այն է, որ արցախյան դասերից գոհ են նաեւ մեկուկուսիք լուրջ դեկավարները: